

Samvirke

NR. 14, 1967, 15. AUGUST

Kaffeavl er ingen sydamerikansk specialitet. På Kilimanjaros skråninger i Afrika gror også kaffe, endog af meget høj kvalitet, og de forbavsende dyrkningsresultater er opnået af de indfødte kaffedyrkere selv ved hjælp af et velorganiseret andelssamarbejde med centrum i byen Moshi. På billedet vurderer en af de kooperative kaffe-husmænd høstudbyttet på en af sine buske. Dette billede er hentet ud af en film om Tanzania, som i den kommende sæson vil blive vist i brugsforeningerne, og som omtales på siderne 4-5

1565 dukker en svensk flåde op ud for København. Situationen er kritisk. Universitetets rektor, Niels Hemmingsen, advarer admiral Herluf Trolle imod at risikere livet i denne ulige kamp, men Trolle svarer: „Mister jeg mit Liv, faar jeg vel Liv igen. Ved I, hvorfor vi kaldes Herremænd, og hvorfor vi bærer gyldne Kæder – derfor, at vi skal skærme Rige og Borgere paa vor Ære“. Trolle såres og dør. Herlufholm er hans gave til eftertiden.

NYBODER

ROSENBORG

TRINITATIS
RUNDE TÅRN

HOLMENS KIRKE

BØRSEN BRYGHUSET

TØJHUSET

CHRISTIANSHAVN

CHRISTIAN IV var den store bygmester. Mellem slagene byggede han blandt meget andet et nyt København. På tegningen ses fra venstre Nyboder, Rosenborg, Trinitatis med Rundetårn og Regensen, Holmens Kirke, Børsen, Bryghuset, Tøjhuset, som var våbenarsenal, og yderst til højre Christianshavn. Kongen ser ud til at trives ved aktiviteten. Thelander har lavet sin tegning efter et samtidigt stik.

TOBAKKEN – skabt til medi- og irritation – dukker op i Danmark på Christian IV's tid. Der var tung luft i Københavns knejper og ølstuer. Man røg ikke tobakken, man „drak af en pibe“, og kongen betragtede tobak som et lægemiddel. Snustobak var dog „den fornemste konfekt efter et velbesat bord“. Mens isenkræmmerne solgte piberne, mest kridtpiber, fik man tobakken hos urtekræmmerne og sukkerbagere.

KØBENHAVN
800 år

GREVELIG FEJDE

*nordisk syvårskrig
og fredelig vækst*

GREVENS FEJDE var forbi. Efter krigens hærgen, den krig, som med adel og konge på den ene side og almuen – bonde og borger – på den anden, havde karakter af borgerkrig, sad Christian III, „præstekongen“, fast på tronen i Kongens København. Bispevældet forsvandt, reformationens prædikanter prædikede i byens kirker; handelen blomstrede omkap med Universitetets hæderkronede rektor, biskop Peder Palladius' tordnende revselse, rettet mod „løbsagtighed og hor“. Frederik II's regeringstid 1559–88 var rig på politiske infiltrationer både indadtil og udadtil – Ditmarskertoget og „Den nordiske Syvårskrig“ – men også kærlighedsaffærer blev der tid til. Der var mange roman- cer i hovedstadens kongelige cirkler, mens Tycho Brahe på Universitetet drømte store drømme om erobringen af himmelrummets stjernevimmel. Københavns Universitet var ved at vokse sig stort og havde allerede mange fakulteter.

I det hele taget blomstrede byen, en blomstring, som foldede sig helt ud under Christian IV's regering, ikke mindst takket være denne konges personlighed og udsyn. Fra hans kroning i Domkirken i 1596 til hans død i sovegemakket på hans elskede Rosenborg i februar 1648, prægede han riget på godt og ondt, og for København blev han i det mindste den skatmester, som skabte værdier i bygninger og bykvarterer, der også i dag kaster glans over „byen med de skønne tårne“. Efter hans død trækker sorte skyer op i horisonten. Leonora Christine, kongens yndlingsdatter, forbereder uafvidende sit „Jammersminde“ i Blåtårn. lol

De får aldrig for lidt plads til hverken køl eller frost med MULTI-LINE

(Kun de 6 nye køle- og fryseskabe i GRAM MULTI-LINE er i stand til at vokse i takt med Deres behov. Netop fordi disse GRAM-skabe kan kombineres på utallige måder, kan De få helt den sammensætning af køle- og frostplads, De til enhver tid har brug for.)

Her ser De GRAM COLD CABINET helt udnyttet til køling uden frost - og udstyret med de sensationelle MULTI-BOXE, der også hjælper til, når De dækker bord. Vælg mellem 2 praktiske størrelser: 125 liter og 210 liter.

De bestemmer selv...

Sæt f. eks. COLD CABINET sammen med en effektiv CONTACTFREEZER, så får De 210 liter køle- og 145 liter frostplads. Eller vælg en anden af de utallige kombinationsmuligheder i GRAM MULTI-LINE.

DER KAN VÆRE MANGE KILO I ET
GRAM
 BRØDRENE GRAM A/S - VOJENS

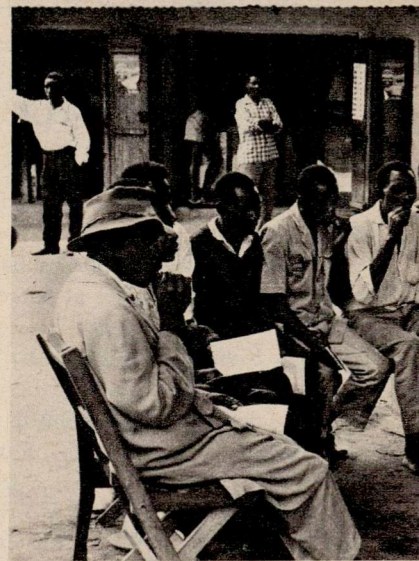
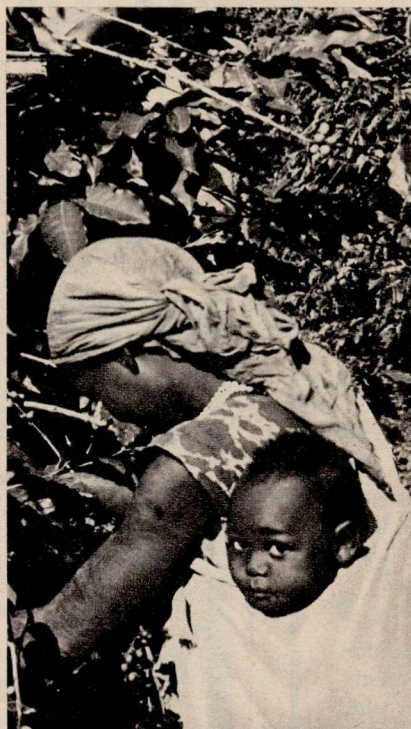

Kik ind til GRAM-forhandleren. Forlang den nye farvebrochure – og få det store overblik over MULTI-LINE.

USHIRIKA

Bomuldsavlerne, der her plukker deres høst i Victoriasøens nærhed, vil afsætte bomulden gennem en andelsforening. Som eksempel på styrken i Tanzanias andelsorganisationer kan oplyses, at ikke færre end en halv million mennesker deltager i andelssamarbejde alene i Victoria-regionen. T.h. en scene fra kaffeplukning.

USHIRIKA er et ord på det østafrikanske sprog *swahili*. Det betyder på dansk: frivilligt samarbejde mellem mennesker – altså andelsbevægelse.

Derfor er dette ord titlen på en farvefilm, som i efteråret og vinteren vil blive vist ved medlemssammenkomster og generalforsamlinger i brugsforeninger i Norden.

Filmens emne er andelsbevægelsen i Tanzania. Netop i dette u-land har man forstået at udnytte andelsbevægelsen som den gyldne middelevvej til fremme af folkets økonomiske velfærd og demokratiske opdragelse. Ikke sådan at forstå, at Tanzania i dag er gennemsyret af andelsbevægelse. Endnu foregår kun 40 pct. af afsætningen af landets landbrugsproduktion gennem andelsforeninger, men fra landets øverste ledelse er man besluttet på, at procenten skal øges. Mange andelsforeninger har bidraget til det allerede opnåede resultat, og de ligger som frodige oaser i det vidtstrakte land, bl. a. i egnene omkring bjerget Kilimanjaro

(hvor kaffe dyrkes), ved Victoriasøen (hvor bomuld dyrkes) samt i landets sydlige bjergegne.

At denne andelsbevægelse udfolder sig under andre vilkår end vore, viser f. eks. filmens reportage af et bestyrelsesmøde i en kaffedyrkerforening. Tillidsmedlemmerne har sat sig i kreds i det frie og sammen drøfter de problemerne, som er rejst i forbindelse med et forud afholdt korrespondancekursus, hvis emne har drejet sig om ledelse af andelsforeninger. Netop fordi „andelsområderne“ ligger så spredt, har korrespondancekursus en stor rolle i Tanzanias andelsbevægelse.

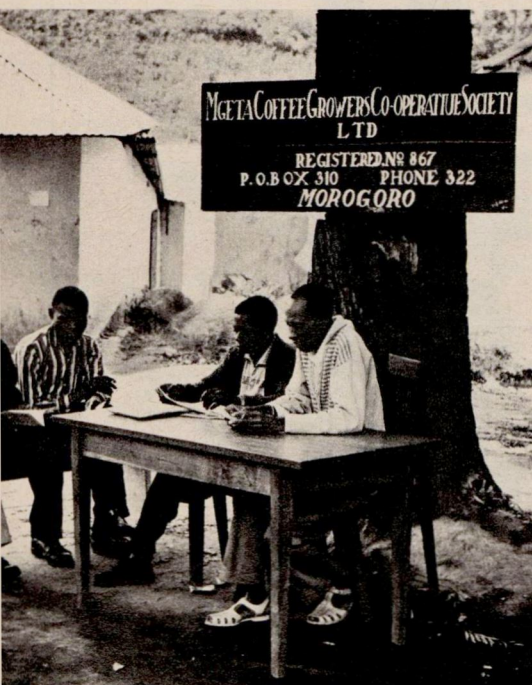
Nordiske andelseksperter, heriblandt flere danske, har i høj grad været medvirkende til at fremme denne oplysningsvirksomhed. Med hovedkvarter i byen Moshi ved Kilimanjaro, som faktisk kan betegnes som Tanzanias „andelshovedstad“, har de organiseret forskellige former for lederuddannelse, dels baseret på den stedlige andels-

skole, dels ved korrespondancekursus, alt sammen med sigte på at sprede kendskab til andelsbevægelsens principper og arbejdsmetoder videst muligt ud over det vældige landområde. Samtidig har de fordelen ved at befinde sig i centrum af det bedst udviklede andelsområde i landet. I kaffeplantagerne på sydskråningerne af Kilimanjaro ser man de bedste eksempler på, hvad andelsbevægelsen har kunnet udrette noget sted i Afrika. Selve byen Moshi er i høj grad præget af stor kooperativ foretagsomhed, først og fremmest af en kaffemølle af et betydeligt format og en andelsskole i vældig udvikling. Af denne aktivitet giver filmen et rigt og afvekslende indtryk.

Ingen ringere end landets præsident Julius Nyerere understreger i filmen, at andelsbevægelse er en økonomisk løftestang for Tanzania. Han gør rede for dette i et interview med danskeren Mogens Ryskel, som i en årrække har virket i Tanzania som andelsrådgiver i brugsforeningsanliggender.

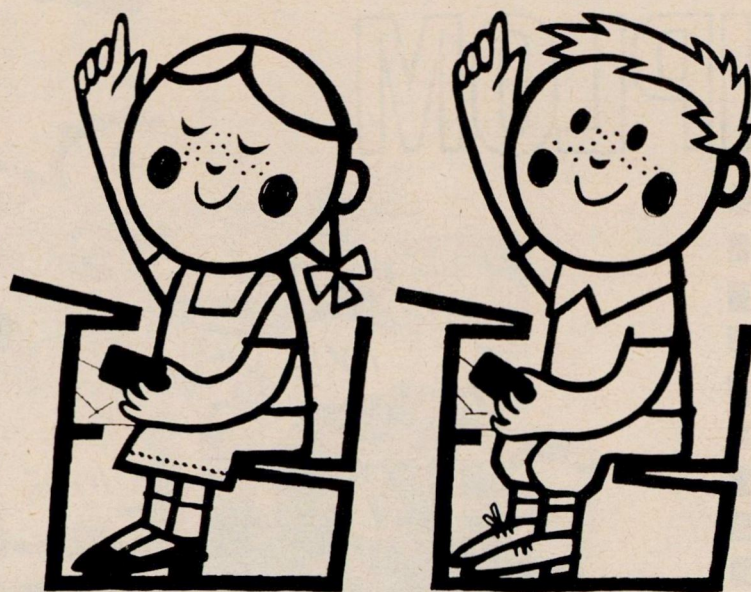

Bestyrelsen i en andels-kaffe-dyrkerforening holder møde for sammen at drøfte og besvare de problemer, der rejses i et korrespondancekursus. Mange steder har man hverken tid eller penge til at tage på kursus, derfor er der iværksat en serie korrespondancekursus for midler, som andelsfolk i Norden har stillet til rådighed (herunder). Tanzania er verdens største producent af sisal (der er råstof i rebfabrikationen). Handelen med sisal, der hidtil har ligget i private plantageejeres hænder, overgår nu til andelsforeninger, og det er hensigten, at hele Tanzanias afsætning af landbrugsprodukter skal ske gennem andelsforeninger (til venstre).

En sober skildring af et udviklingslands andelsbevægelse og af forhåbningerne til den, er det egentlige budskab i filmen *Ushirika*. Men i tilgift giver filmen et broget og mangeartet indtryk af det tropiske lands natur og folkeliv. Man deltager i en stor rejse gennem det centrale Afrika fra urskovslandet omkring den sneklædte vulkan Kilimanjaro over det knastørre busk- og steppeland i midten til de frugtbare bredder af Victoria- og Tanganyika-søerne og de grønne bjerge i syd. Og man præsenteres for et stadig vekslende folkeliv med traditioner og skikke, der er vidt forskellige fra den ene del af landet til den anden.

Ushirika er produceret af den svenske fællesforening KF og er optaget under ledelse af Jöran Forslund, filmgruppens dygtige leder. I den kommende sæson vil *Ushirika* også blive vist i foreninger og skoler, hvor man har interesse for u-landsarbejdet, og til forståelse af dette er *Ushirika* en velegnet film.

Vi to vi ka'li' Vika pålægschokolade

Vika pålægschokolade gør skolemaden ekstra festlig - og så er det billigt pålæg: en pakke à 113 g med 24 stk. fløde eller bitter koster kun **1,85**

Vika pålægschokolade - madpakkens bedste stykke

BRUGSEN

- OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

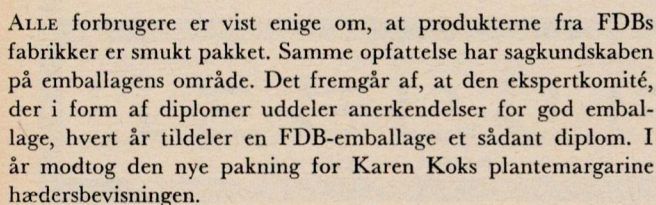

PERLE I PIBEN GI'R
PERLE*HUMØR

KR: 4.75
BLENDED

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525

Flere af de diplomerede emballager vil man i dag lede forgæves efter i brugsforeningerne. Kaffekolbepakningen er forlængst gået ud af salg, og det samme gælder pakningen med dybfrosne middagsretter, der i dag har et andet – og endnu ikke diplombelønnet – udseende.

LEDELSEN af FDBs oplysningsafdeling, der blev ledig ved kontorchef Aage Bo's tiltræden af en stilling som konsulent i udenrigsministeriet, er nu overdraget konsulent *Age Pedersen*.

Åge Pedersen, der får titel af kontorchef, har i de seneste år i oplysningsafdelingen varetaget uddannelses- og mødevirksomheden for brugsforeningernes tilslidsmedlemmer og har herigennem gjort sig kendt i brugsforeningskredse landet over.

Sammen med redaktør *Aage Büchert* og kontorchef *S. Bøgh Sørensen* er Åge Pedersen medlemmer af den stab, der nu står til rådighed for FDBs for-

mand, *Lars P. Jensen* ved løsningen af formandsopgaverne.

Formandens sekretariat skal ledes af kontorchef Bøgh Sørensen, oplysningsarbejdet af Åge Pedersen, mens redaktør Büchert forestår FDB-ledelsens kontakt til pressen og desuden har ansvaret for en række af FDBs publikationer.

I uddannelsesarbejdet er yderligere sket to ansættelser ved FDBs kursusjendom Slettenhus ved Humlebæk. Den 28-årige økonom *Palle Juhl Jensen* er ansat som kursuschef, og som kursusleder er ansat hans jævnaldrende, *Bent Aakjær*, der har været ansat i FDB, bl. a. i oplysningsafdelingen, de sidste tre år.

DEN IDEALE FORBRUGER - OG DEN VIRKELIGE !

Det er forbrugerne selv, der bedst kan gardere sig imod, at momsen udnyttes til at tage uberettigede avancer. Hvis forbrugerne føler, at en butik tager for høje priser, kan de gå til andre handlende. Allerede Romerretten sagde jo, at enhver køber skal tage sig i agt.

DENNE formidable tillidserklæring til forbrugernes prisbevidsthed fremsatte underdirektør Fr. Jensen fra Monopoltilsynet for nylig til dagbladet „Informa-

tagelig for irrationelle argumenter, uden viden om egne rettigheder efter gældende lov, for genert til at gøre vrøvl over utilfredsstillende varer o. s. v., o. s. v.

SOM den norske samfundsforsker Berit As hævder i sin nye bog „Forbrukeren i det moderne samfund“, kan visse forbrugerbevægelser falske idealopfattelse af „den fornuftige forbruger“ ligefrem stå i vejen for forståelsen af en lang række vigtige og aktuelle forbrugerproblemer og blokere deres løsning.

Har man den mening, at forbrugerne indtager en rationel

gede reklamekampagner opnår en overvældende læserprocent, mens brugsanvisninger, information og advarsler næsten ikke bliver læst.

MÅSKE kunne forbrugeroplysningerne lære noget af reklamefolkene, når det gælder formidling af budskaber til flest mulige på en opmærksomhedsvækkende og ligetil facon. I stadig flere tilfælde ser man reklame og forbrugeroplysning indgå i en lykkelig enhed, som når brugsforeningerne i deres landsomfattende ugeannoncer giver konstant besked om priser og nettovægt på bestemte varer.

maskiner og støvsugere ikke har lyst til at bruge fritiden til at diskutere vaskemaskiner og støvsugere, som en vittig hund har bemærket.

FORBRUGERNE er kort sagt så forskellige, at der er brug for en indsats af mange kræfter. De, der ikke læser forbrugeroplysninger, har samme ret til beskyttelse og indkøbsstryghed som andre, og her må man have lov til at gøre opmærksom på, at brugsforeningsbevægelsen er den eneste forbrugerorganisation, som ikke bare laver undersøgelser og spreder oplysning, men tillige producerer, indkøber og

tion“ i en kommentar til nogle forbrugerklager over urimelige prisstigninger i forbindelse med momsens indførelse. Med sine ord bekender Monopoltilsynets talsmand en smuk tro på fornuftens herredømme i forbrugers sjæl.

En stor del af Monopoltilsynets arbejde bygger på denne idealistiske opfattelse af forbrugeren som et alvorligt tænkende væsen, der med interesse noterer sig resultaterne af tilsynets prisundersøgelser og indretter sin handle måde derefter.

Der findes i Galleria Borg-hese i Rom et berømt maleri af renaissancemaleren Tizian med titlen „Den himmelske og den jordiske kærlighed“. Uden sammenligning i øvrigt kan man også for forbrugeren påpege store forskelligheder mellem på den ene side højtsvævende idealbilleder af dette væsen, på den anden side en virkelighedstro beskrivelse af samme, som han og hun faktisk er: Ofte let at friste til impulsive køb, mod-

holdning til deres eget forbrug, bliver det væsentlige at bibringe dem kundskab og rigtige oplysninger om varerne. Det er denne filosofi, de fleste forbrugerorganisationers arbejde bygger på. Men en række undersøgelser viser, at forbrugeroplysningerne ofte slet ikke når ud til de mennesker, som har allermost brug for dem.

I England er det f. eks. konstateret, at forbrugerbladet *Which?* læses af en god del af de veluddannede og velstillede befolkningsgrupper, men kun af en forsvindende brøkdelen af arbejderklassen. I USA gør lignende forhold sig gældende, og mon ikke meget af forbrugerarbejdet herhjemme lider af samme skævhed, selv om Forbrugerrådet med „Tænk“ gør en prisværdig indsats for at præsentere sit stof på en fængende måde.

Som tilstandene er i dag, skriver Berit As i ovennævnte bog, viser det sig, at de mest følelsesbetonede og lotteripræ-

Som ovenstående tegneserie viser, er der ofte en temmelig stor forskel på, hvordan vi gerne vil være som forbrugere, og hvordan vi rent faktisk er, når det kommer til stykket.

Enhver effektiv indsats for at fremme forbrugers interesser må bygge på et ægte og usminket billede af, hvordan han og hun er, og ikke hvordan forbrugeren burde være.

Hvad er så sandheden? Den er ikke så enkel, at man kan dele folk i fornuftige og ufornuftige købere. Den samme husmor kan f. eks. være mere eller mindre dygtig alt efter den øjeblikkelige indkøbssituation og sindstilstand. Man skal heller ikke tro, at manglende interesse for forbrugeroplysning alene hænger sammen med dårlig uddannelse og økonomi. Der findes mange veluddannede og velstillede, der ikke gider sætte sig ind i tilgængelig forbrugerinformation – f. eks. sikkerhedsanalyser af forskellige bilmærker før køb af bil. Der findes husmødre, der efter endelig at være befriet for slid og slæb af vaske-

fordeler varer til sine medlemmer. Også de mange mennesker uden interesse for varedeklara-tioner og anden forbrugerinformation kan regne med at få deres interesser varetaget, når butikken ejes af dem selv.

Hermed være ikke sagt, at brugsen er uinteresseret i at opdrage forbrugerne til en mere selvstændig, kundskabssøgende og kritisk vurderende holdning. Det modsatte er tilfældet, hvilket ikke alene fremgår af bevægelsens egen omfattende indsats for at informere om varerne, men tillige af dens aktive støtte til almen forbrugeroplysning. Sidste nye eksempel herpå er en bevilling på 50.000 kr. fra FDBs bestyrelse til Forbrugerrådets arbejde, ledsaget af ønsket om, at den øvrige handel, der måtte have samme interesse i øget forbrugeroplysning, vil følge FDBs eksempel.

En artikel i sidste nummer af Samvirke redegjorde for anvendelsen af de ekstra tipsmillioner, som efter den i sommer gennemførte lovændring tilfalder idrætsbevægelsen. Enhver idrætsleder vil utvivlsomt bekræfte, at pengene falder på et tørt sted, men ret meget mere ved de færreste udenforstående ikke om dansk idrætslivs økonomiske kår. Kurt Bülow belyser nedenfor dette spørgsmål med eksempler hentet fra en række tilfældigt valgte klubber indenfor seks sportsgrene – deriblandt et par af de mest populære og to af dem, der har mindst tilslutning.

IDRÆTSLEDERE, der må vende hver en femøre, skæver ofte misundeligt til *fodbolden*. Dansk Boldspil-Union (DBU) har masser af penge og tjener styrtende på landskampe og andre officielle arrangementer hedder det ofte. Det er der også noget om. Af DBUs indtægter sidste år på ialt 2,5 mill. kr. blev de 1,5 mill. kr. indspillet ved landskampe. Alligevel er det ikke den store fidus at være landskamparrangør. De samlede landskampudgifter beløb sig nemlig til 1.237.000 kr.

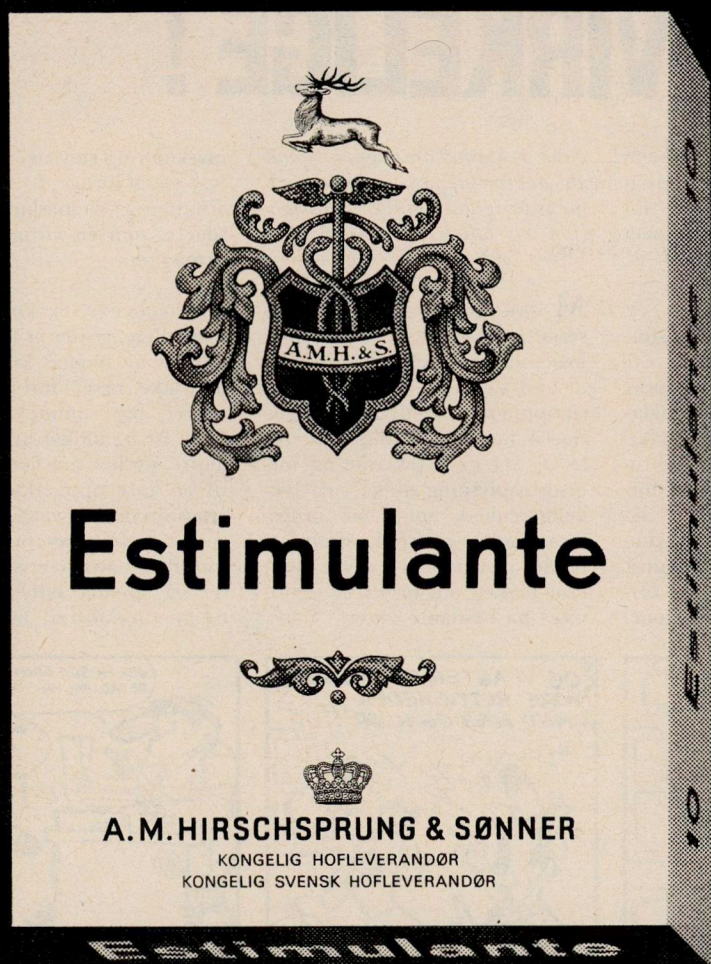
Unionen har haft overskud på regnskabet de sidste 16-17 år – i fjor var overskuddet på 239.000 kr., der blev udloddet til lokalunionerne.

Da fodbold er vores største publikumssport, nyder DBU også TVs bevågenhed. Det gav sidste år 350.000 kr. i kassen. Dertil kom andre 400.000 kr. fra tipstjenesten, men træneruddannelse og landstræner slugte alene 180.000 kr.

I de store fodboldklubber er fortjenesten meget svingende. Spiller førsteholdet godt, strømmer det ind med klingende mønt til kassereren. F. eks. havde den store provinsklub *Vejle Boldklub* (600 medlemmer) sidste regnskabsår kun et overskud på 17.000 kr. – mod 120.000 kr. året før, der var den sæson, hvor Vejle erobrede sølvmedaljer efter at være gået ubesejret gennem hele efterårsturneringen.

For kun tre år siden måtte Vejles kasserer dog møde op til generalforsamlingen med et underskud på 36.000 kr. Men i dag har VB et stort, dejligt klubhus og en formue på ca. 300.000 kr. i ryggen. De penge har man, hvor paradoksalt det end lyder, faktisk intet at bruge til. Bestyrelsen foretrækker derfor at gemme dem til magrere tider.

Nogle af disse mange penge kunne man godt bruge i de små klubber, hvor det er nødvendigt med en initiativrig bestyrelse

Estimulante

stor nok?

(ellers tag en cigar)

Estimulante er ikke en cigar, men den har mange af cigarens bedste egenskaber.
En god, fyldig tobakssmag, en dejlig, fast rulning,
en langsom, jævn brand
og den smukkeste, hvide aske.
Stiller De endnu større krav,
må De købe en cigar.

og pengene

for at få økonomien til at løbe rundt. Der er ikke mange penge at hente ved entré til kampene – og udgifterne er store, først og fremmest til ungdomsafdelingerne.

Fastelavnsindsamling, kommunegaranti, tipsmidler og frivillig arbejdskraft gav nyt klubhus

Alligevel ligger mange landsbyklubber lunt i svinget – fordi dygtige ledere forstår at disponere klogt og får meget ud af selv små pengemidler. Eksempelvis kan nævnes *Vindinge Idrætsforening* ved Roskilde. Klubben spiller i den laveste sjællandske fodboldrække og har ingen entreindtægter.

Alligevel har man netop haft råd til at indvie et nyt klubhus til en værdi af ca. 150.000 kr. Pengene har klubben sparet sammen ved de sidste ti år at arrangere fastelavnsindsamlinger. Det gav ialt 17.000 kr. Dette initiativ har kommunen belønnet ved at garantere for et banklån, og tipsmidlerne har med en gave på 7500 kr. gjort deres til at realisere den mangeårige drøm om klubhus. Det er blevet opført ved hjælp af frivillig arbejdskraft.

Det skæpper også godt i kassen, når fod-

boldspillerne i Vindinge spiller dilettant i forsamlingshuset. Det gav sidst et overskud på 1400 kr. – så nu kan der måske blive råd til en lønnet fodboldtræner.

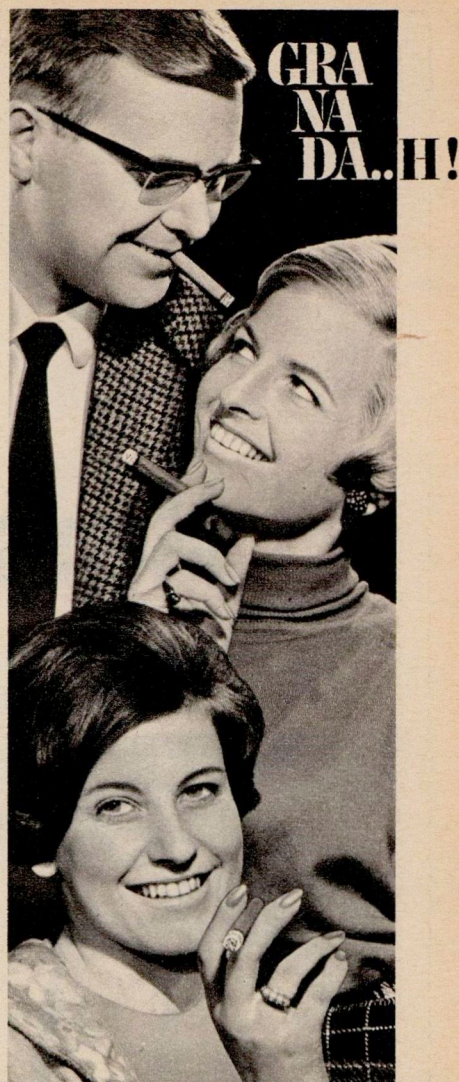
Hal-lejen er håndboldklubbernes store problem

Den anden store publikumssport herhjemme er *håndbolden*. Trods store indtægter – sidste år var omsætningen tre millioner kr. – kan håndboldforbundet alligevel ikke få råd til en lønnet landstræner. Regnskabet kan nemlig kun lige med nød og næppe køre rundt – de sidste to år har der endog været et mindre underskud.

Nu får håndboldforbundet dog flere penge at arbejde med. Den 1. april trådte en ny licensordning i kraft. Seniorer og juniorer skal herefter betale henholdsvis fem og tre kroner for at få spilletilladelse. Disse licenspenge tænkes anvendt til yderligere instruktion. Forbundet anvender i dag 100.000 kr. til dette formål – men kunne godt bruge det dobbelte.

Instruktionen er også noget af et problem ude i klubberne. Den københavnske klub *Ajax*, en af de få storklubber som kun har håndbold på programmet, kører i

Fortsættes side 11

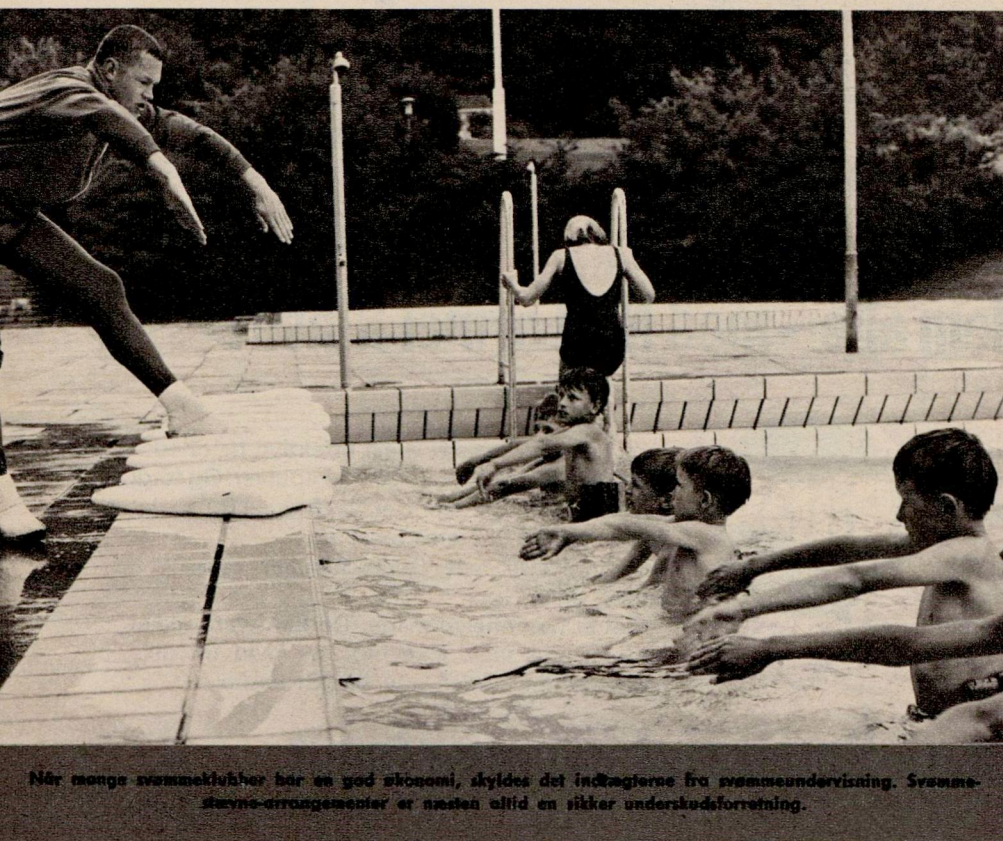

Granada er en cerut, der vil falde i Deres smag. Kvaliteten er i toppen, for den er fyldt med gode Java-tobakker. Prøv Granada i dag, fås i 10 stk. æske og 50 stk. kasse.

47 øre pr. stk.

345 D

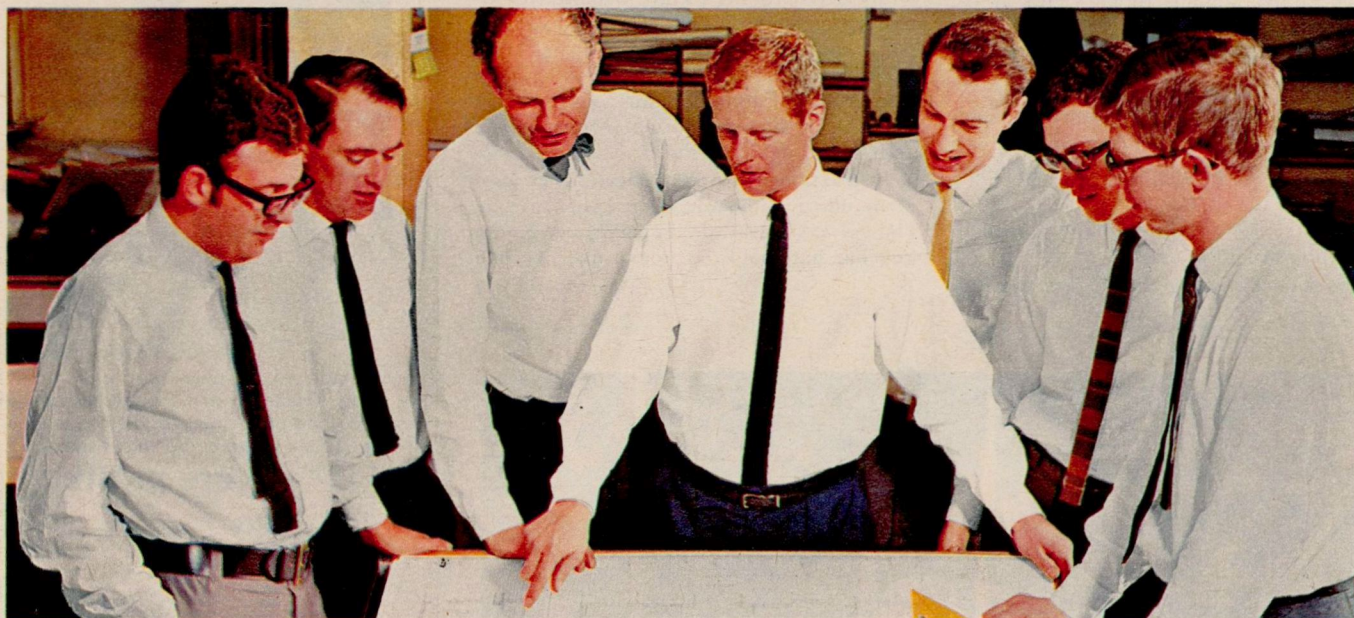

Når mange svømmeklubber har en god økonomi, skyldes det indtægterne fra svømmeundervisning. Svømme-arrangementer er næsten altid en sikker underskudsforretning.

Blændende hvid!

Men ser den også hvid ud ved siden af de 6 andre?

Ja, hvidere end dem alle—med Ny-Formel Rinso!

Selvfølgelig ser Deres mands skjorte hvid ud, når den hænger derhjemme—men hvordan klarer den sig ude—kan den stå mål med de 6 andre på kontoret?

Brug Ny-Formel Rinso—og svaret er ja. Ny-Formel Rinso gi'r netop den anelse ekstra hvidhed, som intet andet vaskepulver kan hamle op med.

Hemmeligheden ligger i den helt nye formel,

som giver de nyeste, mest effektive hvidheds- ingredienser i et super-rigt vaskepulver. Og fordi det har det rigtige skum, er Ny-Formel Rinso det bedst mulige til Deres maskine.

Prøv det til hele Deres families vasketøj i denne uge.

Det er den eneste måde, De kan være sikker på, at Deres vask ikke blot ser hvid ud derhjemme—men også ude blandt andre.

Ny-Formel Rinso—Super rigt til super hvidt

Gennem ti år har man i Vindinge ved Roskilde sparet penge op, så idrætsforeningen kunne få sit eget klubhus.

år for første gang i lange tider med et mindre underskud, fordi man har set sig nødsaget til at engagere en lønnet ungdomstræner. Det har kostet 2000 kr. Tidligere blev ungdomstræningen ledet på frivillig basis.

Hal-lejen er håndboldklubbernes største udgiftspost – hvadenten klubben er stor eller lille. Ajax må således betale ca. 4500 kr. om året, mens det koster en lille klub som *Håndboldklubben af 1961* på Østerbro i København 1500 kr.

For at betale dette leje-gebyr må Østerbro-klubben arrangere andespil og forårsfester, for at økonomien ikke skal løbe løbsk. Sidste år gav således forårsfesten et overskud på 900 kr., hvilket har medført, at man for første gang kunne præstere et regnskab med overskud. Det bevirke, at seniorerne slap for at betale den tier ekstra, som de så ofte har gjort, for at regnskabet kan balancere. I klubben kalder man denne trafik betleri – men det har været nødvendigt for at sikre eksistensen.

Det volder i øvrigt de små håndboldklubber store kvaler at skaffe penge til ud-læg for hal-leje. De nævnte 1500 kr. er kun 25 procent af det samlede lejebeløb – resten refunderes af kommunen. Da denne refusionsordning imidlertid fungerer med tilbagevirkende kraft, har bestyrelsen hele tiden mange penge „ude at svømme“.

Tennis siges at være en eksklusiv sport, og den har i alt fald for tiden ikke det store tag i publikum. De arrangementer, der har givet overskud de sidste åringer, kan tælles på én hånd. Landskampunderskud dækkes dog ind gennem tilskud fra DIF.

Tennisforbundet har en rigstræner, den tidligere finske storspiller *Reino Nyyssönen*, der honoreres med 48.000 kr. årlig. Man vil gerne engagere flere professionelle trænere, men det er der ikke råd til. I stedet søger man at dække sig ind ved at arrangere amatørtræner-kurser. Hidtil er der blevet udklækket 25–30 amatørtrænere.

De store selvstændige tennisklubber kan

som regel klare deres økonomiske problemer ved hjælp af kontingentet. Det skyldes ofte, at kommunerne enten giver tilskud eller vedligeholder tennisbanerne. F. eks. i *Randers Lawn Tennisklub* vedligeholdes alle otte baner af kommunen for så ringe en sum som 2000 kr. årlig.

De små klubber betaler ofte et væsentligt større kontingent. Mens kontingentet i *Randers* (214 medlemmer) således kun er 60 kr. årligt, må *Præstø Tennisklubs* 40 medlemmer belave sig på en forhøjelse fra 80 til 100 kr. om året. Det skyldes et mindre underskud sidste år. Det blev dækket ind af bestyrelsesmedlemmerne, der hver betalte 20 kr. ekstra.

Sikre underskuds-foretagender

Arrangører af svømmestævner er altid sikre på underskud. Dansk Svømme- og Livredningsforbunds stævner gav således sidste år et samlet underskud på 20.000 kr. Det er medvirkende til, at der ofte er underskud på regnskabet. Underskuddet bliver som regel dækket ind gennem indtægter fra 200-meter svømmemærket. Uden disse indtægter havde der alene sidste år manglet 20–30.000 kr. i kassen.

Mange svømmeklubber har en udmærket økonomi, hvilket skyldes indtægterne fra svømmeundervisning. Landets største svømmeklub, *Vest i Rødovre* (1300 medlemmer), har således fem svømmeskoler. De bevirke, at klubben sidste år dels havde et overskud på 12.000 kr., og dels også fandt mange nye talenter.

En lille klub som *Køge Svømmeklub* lærer alene hvert år 500 børn at svømme. Økonomien er derfor i orden – men det har man ikke megen glæde af, da klubben ligger helt i dvale på grund af ringe træningsmuligheder. Køge Svømmeklub, der tidligere har mønstret danske mestre blandt sine medlemmer, har ikke arrangeret stævner de sidste seks år. Det gamle svømme-

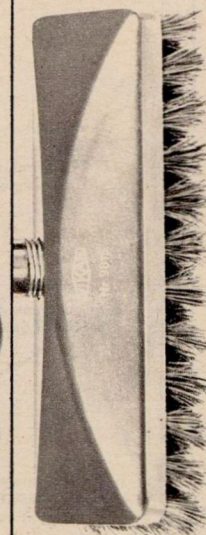
Fortsættes side 13

Ny vikan gulv-skrubbe gør det bedre!

VIKAN

Ja, en ny VIKAN gør det lettere, hurtigere – og RENERE!

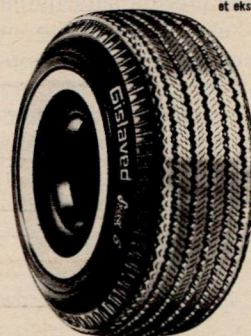
Derfor er det i Deres egen – og hjemmets – interesse at skifte ud nu – til ny VIKAN – kvalitetsmærket!

VIKAN BØRSTER I BRUGSEN

STØRRE SIKKERHED MED NYE Gislaved

skabt til dårlige veje... et ekstra plus på gode!

Gislaved harddæk til næsten alle vogntyper. Bed idag om den udførlige gratis prisliste i Brugsen

Priseksempler:

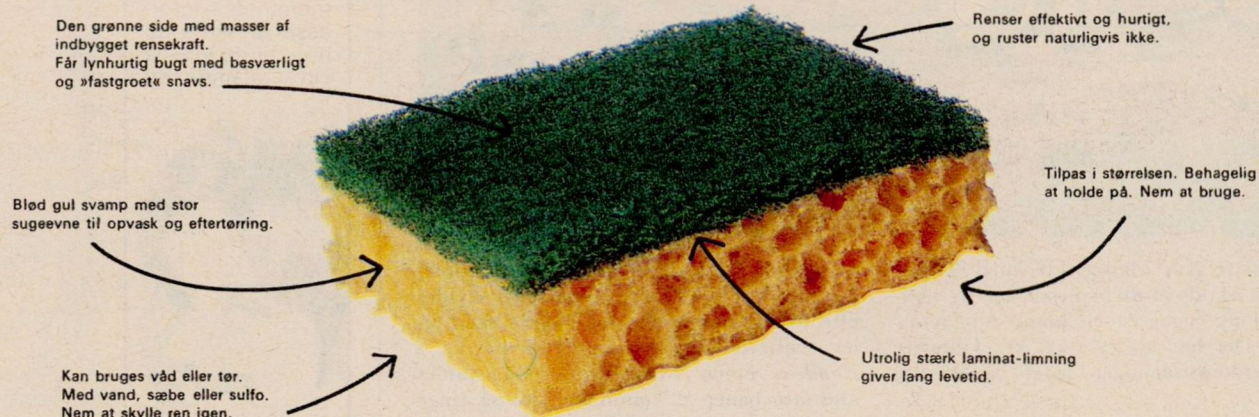
Størrelse	til f. eks.	alm. type	slangelese
5.90×13	Record	85.50	97.50
5.60×15	VW	91.50	104.00
5.90×15	Volvo	97.50	112.00
6.40×15	VW pickup	104.00	118.00

- OG SÅ FÅR DE ENDÅ DIVIDENDE

GISLAVED - ÆGTE SVENSK KVALITET

Hvad en travl husmor har brug for

Praktisk to-i-én svamp som gør den daglige opvask og rengøring hurtigere og nemmere

hurtig rens

(hvor bagsiden er en ekstra fordel)

Ny **hurtig rens** sparer en travl husmor for det kedsommelige og anstrengende knofedteri.

Den grønne side fjerner på et øjeblik alt snavs, som sidder godt fast. F. eks. fastbrændte madrester, pande- og grydekoks og stædige stegestænk på gasapparater og komfurer. Ny **hurtig rens** gør kogeplader rene på rekordtid og er helt uundværlig til rengøring af ovn, bageplader, bradepande og grillrist.

Den bløde, gule side er beregnet til opvask og lettere rengøring. God til eftertørring, da svampen har ekstra stor sugsevne.

Drypper ikke, mens man arbejder.

PRØV SELV KØKKENNYHEDEN **hurtig rens**

grøn rens til gryder, kasseroller, pander, el- og gaskomfurer, ovne og plader, emaljeplader, og gulve m.m.

hvid rens til thekopper, service, ildfaste ting, gratinfade, vaskekummer, kar, fliser, forchromede haner, rust, kalkpletter m.m.

stadion er revet ned og friluftsbassinet under al kritik. De mest energiske af de 60-70 medlemmer har derfor måttet tage til Roskilde for at træne under tilfredsstillende forhold i Roskilde-Badet.

De mindste klarer sig

Robin Hood-sporten, bueskydning, vinder mere og mere indpas herhjemme, men der er dog ialt kun 467 aktive medlemmer af bueskydningsforeningerne. Der er nu ca. 40 foreninger under Dansk Bueskytteforbund, og i reglen kører forbundet med et mindre driftsoverskud. Det sidste år er der endog blevet råd til at afsætte 8000 kr. til trykning af en ny og tidssvarende instruktionsbog.

Udgifterne til nyt skivemateriel virker meget tyngende på klubbernes budgetter.

En af de største klubber, Lyngby Bueskytteklub (65 medlemmer), har dog netop fået råd til at købe syv nye buer til nybegynderne. Pengene er sparet sammen af kontingentet, der kun er på syv kroner om måneden.

Aderledes vanskelig er situationen for en lille klub som Hillerød og omegns Bueskytteklub, der kun har 12 medlemmer. Uden tilskud fra forbundet og Frederiksborg Idrætsforening vil det ikke være muligt at arrangere stævner. Alligevel må medlemmerne betale meget ud af deres egne lommer. De 12 medlemmers seks kroner om måneden i kontingent rækker ikke langt.

Selv om der næsten ikke kommer tilskuere til hockeykampe, klarer Dansk Hockey-Union økonomien i fin stil. Det skyldes vel nok den kendsgerning, at hockeyspillerne er de sportsfolk, der får størst tipstilskud overhovedet. Sidste år blev der tildelt unionens 384 medlemmer 26.000 kr.

Hockeyspillerne er også vant til selv at betale lidt ekstra. Det er kun få år siden, at landsholdsspillerne betalte en del af rejseudgifterne. Landskampene giver altid underskud, men det dækker man ind ved at tage lidt penge fra administrationskontoen. Forbundets administration er nemlig rørende billig – kun 1200 kr. sidste år.

Det er en af grundene til, at der de sidste år har været overskud på ca. 2000 kr. De penge er blevet sat til side i et særligt fond med henblik på 60 års-jubilæet i 1968. Ved sparsommelighed har forbundet ialt sparet en snes tusinde kroner sammen til jubilæumsfestlighederne.

Også klubberne klarer økonomien udmærket efter metoden hjælp til selvhjælp. Landets største, Slagelse Hockeyklub, er således i fuld gang med at bygge klubhus sammen med fodboldspillerne. Til dette formål har klubben selv sparet 4-5000 kr. sammen. Det skyldes bl. a. en god lille indtægtskilde fra reklamerne på Slagelse stadion. De giver 1500 kr. om året.

Selv om Næstved Hockeyklub kun er to år gammel og kun kan mønstre 29 medlemmer, forstår man også her at klare sig selv. Klubbens økonomi kører fint på kontingentet. Det største problem er at skaffe ledere til juniorholdet og det seniorhold, som klubben har tilmeldt turneringen for første gang i år.

b.

DET SKAL
SIGES
KLART

TRYG-livsforsikring giver straks penge, når dødsfald sker. Lever man længe, får man pengene selv. Penge til et bestemt formål sikrer man gennem TRYG-livsforsikring.

Rigtigt er det, at TRYG-livsforsikring er fordelagtig langtidsopsparing. Men der er garanti for, at alle pengene straks er til stede, når der er behov derfor. Den sikkerhed ligger der i en TRYG-livsforsikring.

Yderligere har TRYG-forsikrede den fordel, at hele overskuddet går tilbage til de forsikrede. Det er klart, at man også tager den fordel med, når man tegner sine livsforsikringer.

Går De til en fagligt uddannet TRYG-medarbejder, vil han hjælpe Dem med at ordne Deres livsforsikringer. Det betaler sig for Dem.

TRYG

... de forsikredes eget selskab

Rosenørns Allé 1 - Kbh. V (01-35 22 11)

Bueskydning er et af de mindste specialforbund i landets idrætsverden, da klubberne ofte er små, er økonomien tit anstrengt.

Nu tørster Deres planter efter **SUBSTRAL** mindst en gang om ugen!

Jorden i en urtepotte eller altankasse rummer slet ikke den næring, Deres planter har brug for. Derfor skal planterne vandes med SUBSTRAL **mindst en gang om ugen** i hele væksttiden fra februar til november. SUBSTRAL er ikke et tilskud - SUBSTRAL er simpelthen en **livsbetینگelse** for planterne, ligesom vand er det.

SUBSTRAL indeholder 31 grundstoffer og mikronæringsstoffer, vækstfremmende B₁ vitamin og plantehormoner - alt det, planterne tørster efter for at kunne vokse og blomstre. Husk at vande med SUBSTRAL **mindst en gang om ugen** og se selv resultatet: livskraftige, saftiggrønne planter og et væld af blomster!

alt, hvad Deres planter har brug for, i een flaske

Ni svenske nykärne „rigsmestre“, der har erhvervet disse titler i en konkurrence – udskrevet af den svenske fællesforening KF – om varekundskab og butikssalg inden for levnedsmiddelbranchen (kød og viktualier, brød og konditorvarer samt frugt- og grønt) har besøgt FDBs hovedsæde i Albertslund. I konkurrencen deltog 2000 ansatte, der som første led måtte besvare en række af den svenske andelsskole Vår gårds brevscole stillede opgaver med ikke færre end 10.000 breve, og senere deltage i skolens branchekurser samt en skriftlig prøve. Deltagere, som bestod prøven, fik overrakt et diplom, der gjaldt som adgangsbillet til fortsættelse i konkurrencen. Herover ses de tre rigsmestre i specialiteten: brød og konditorvarer, det er tre dygtige bageriekspeditricer i svenske brugsforeninger. Damerne deltog i besøget i Danmark og studerede især HBs bagerier i København og omegn.

Samvirke-medarbejder død

EN AF Samvirke's skattede medarbejdere er død, efter næsten et års sygdom. Journalist Egon Rasch blev 50 år – et fint og begavet menneske indhentes af sygdom netop, hvor han stod overfor at ville realisere nye journalistiske ideer for det blad, han gennem ti år udførte sin manddoms gerning for.

Rasch' levende personlighed fik ham tit til at bryde op og skifte leje, som det ofte er journalistens kår, men på Samvirke havde han fundet sit livs arbejdsplads, og gennem årene skrev han en lang række levende reportager fra alle egne af landet.

Han nåede så at sige at kortlægge landet med pen og farvefotos. Ikke alene skildrede han byer og landskaber i et levende sprog og med mange pudsigt sete detaljer, han forstod også at fange sine indtryk ind i kameraets søger.

Han var nemlig en reporter, der forstod at håndtere pen såvel som kamera. Rasch var en flittig journalist ved sit skrivebord, men hvert år, når det grønnedes, havde han planer klar til en ny „Danmarks-serie“ – og drog ud for at realisere planerne, der resulterede i velskrevne, vel-illustrerede, oplysende artikler.

Egon Rasch stammede fra Kolding, hvor hans far var revisor, senere flyttede familien til Randers. Efter realeksamen blev Rasch journalistelev på det nu nedlagte radikale dagblad Randers Amtstidende. Efter nogen tid her kom han til Skive Folkeblad. Tidligt fik Rasch politiske interesser, og de medførte, at han i besættelsesårene blev taget af tyskerne. Sammen med sin far førtes han til kz-lejren Neuengamme, hvor han oplevede faderens død, og han selv var mærket af opholdet i den tyske dødslejr.

Efter krigen kom han til den kommunistiske uge- og dagspresse, men ved Ungarns opstanden brød han af og blev kort efter ansat ved Samvirke, hvor han fik nogle gode og rige arbejdsår.

NAFs 50 års fødselsdag fejres i hele Norden

NÆSTE sommer fejrer de nordiske fællesforeningers samarbejdsorganisation *Nordisk Andelsforbund* (NAF) sit 50 års jubilæum. Begivenheden vil sætte præg på hele Norden. Der vil nemlig i alle brugsforeninger i Finland, Sverige, Norge, Island og Danmark blive afholdt en *nordisk uge* i juli 1968.

Her vil det nordiske samarbejdes idé blive markeret ved udstillinger m. m. Vareopstillinger og tilbud i denne sammenhæng

vil omfatte produkter, som NAF verden over indkøber til de millioner nordiske forbrugere, hvis brugsforeninger den repræsenterer. NAFs eksistens gennem 50 år som det første praktiske økonomiske samarbejde i stor stil i Norden vil blive understreget. Det fortjener NAF. Desværre er det stadig sådan, at når selv indflydelsesrige personer og blade skal præsentere et godt eksempel på vellykket praktisk-økonomisk skandinavisk samarbejde, trækkes SAS frem til beun-

dring, skønt NAF har fungeret længere og på et bredere grundlag. Jubilæet fejres i København, der på denne måde bliver Nordens forbrugers hovedstad.

Disse retningslinjer for NAFs 50 års jubilæum blev lagt fornyligt på den årlige kongres, der afholdtes i Abo i Finland. Til NAFs bestyrelse valgtes ved denne lejlighed formanden for FDBs bestyrelse, *Lars P. Jensen*, der afløste FDBs tidligere formand, professor P. Nyboe Andersen.

En tysk familie der ikke mærker meget til det tyske velstands-mirakel

Egen bil? Ferie på Mallorca? Hvordan skulle vi få råd til det? spørger familien Leibenath fra Ruhr-områdets hovedby Essen, som repræsenterer Vesttyskland i Samvirkens serie Familien Europa. Den 38-årige Erwin Leibenath er formand i et af Krupp-koncernens foretagender, har hjemmegående hustru og to børn, og de har som millioner af andre tyske industriarbejderfamilier kun fået en beskedent andel i det vesttyske „velstandsmirakel“, hvis virkninger man ellers har kunnet iagttage i alle Europas ferieområder sommeren igennem.

Tekst: Dag Lindberg . Fotos: Jan Forssander . I samarbejde med den svenske brugsforeningsbevægelses blad Vi

ERWIN LEIBENATH begynder sit arbejde hos *Krupp* klokken halv syv om morgenen, og da turen til fabrikken varer tre kvarter med sporvogn, må han og hans kone ud af sengen et kvarter over fem hjemme i *Adolf Schmidt-strasse 31*.

Man synes at kunne vænne sig til dette ubarmhjertige tidspunkt. Erwin har i alt fald gjort det i løbet af sine tyve år på fabrikken. Hans kone *Inge* – blond, rosenrød i huden og med øjne, der endnu er barneklare – lader ligeledes til at være tilfreds med ordningen, måske for husfredens skyld.

Hun går dog i seng igen, når Erwin er blevet opslugt af *Ruhr*s og *Essen*s vældige morgenmørke. Der er endnu tid til en lur, inden den treårige *Brigitte* vågner, og den snart tiårige *Arnd* skal i skole.

Bliver hjemme, i alt fald til børnene er store

Inge er så at sige indbegrebet af en hjemmegående husmoder. Hun agter også at blive ved med at være det, indtil børnene kan klare sig selv. Det er hun og Erwin helt enige om. Hendes tilværelse må være meget indsnævret, synes man, i denne lille toværelsens med et

køkken, der er så trangt, at man har måttet klemme køleskabet ind lige foran det elektriske komfur. Når der skal bages, trækker man „bare“ køleskabet ind i stuen. Og når der skal vaskes tøj, trækker Inge vaskemaskinen fra den lille entré ind i badeværelset. Døren må løftes af først.

Nedenfor altanen hvisler togene af sted på *Ruhrschnellweg* tværs gennem den største menneske- og industrikoncentration i Europa. Ti millioner mennesker er trængt sammen på et område, som svarer til overfladen af en cirkel med kun 65 kilometers radius. Det er et stykke Europa, hvor ingen bygrænser kan påvises, hvor alt flyder sammen og hvor Ruhrkrisen og den hæftige strukturforandring skaber ængstelse hos alle mennesker, der har med kulindustrien at gøre – og det har de fleste.

– Længes du ikke bort herfra, Inge? Kunne du ikke ønske et andet, friere liv for dig og familien. Kan du tænke dig at gå rundt i denne lille lejlighed år efter år og gøre rent og passe børnene og Erwin, gå ned med skraldespanden, lave *eintopf* et par gange om ugen, fyre i kakkellovnen, mangle telefon og TV? Og nøjes med i ferien kun

at tage på udflugt en enkelt gang til *Baldeneysee*, men sjældent længere? Vi har spekuleret over disse spørgsmål, men vi har ikke stillet dem til Inge. Hun ville være blevet såret og ked af det. Man kommer ikke anstigende fra et andet land og begynder at diskutere grundlaget for sine gode venners og værtsfolks hele tilværelse.

Hvordan skulle vi få råd – med 880 D-mark om måneden...

Vi snakker om rejser, mens Inge med hurtige og lette hænder tilbereder sin fænomenale kartoffelsalat. *Brigitte* sidder som sædvanlig glad og musestille på tæppet henne ved skænken og leger med Lego-klodser.

Hvorfor tager I ikke til Middelhavet? spørger jeg. Det er da ikke så forfærdelig langt eller dyrt. Tænk på os skandinaver.

– Tror du, vi har råd til at rejse derned med Erwins 880 mark om måneden?

– Jamen, der jo altid enormt med tyskere dernede, både på Mallorca og alle de andre steder.

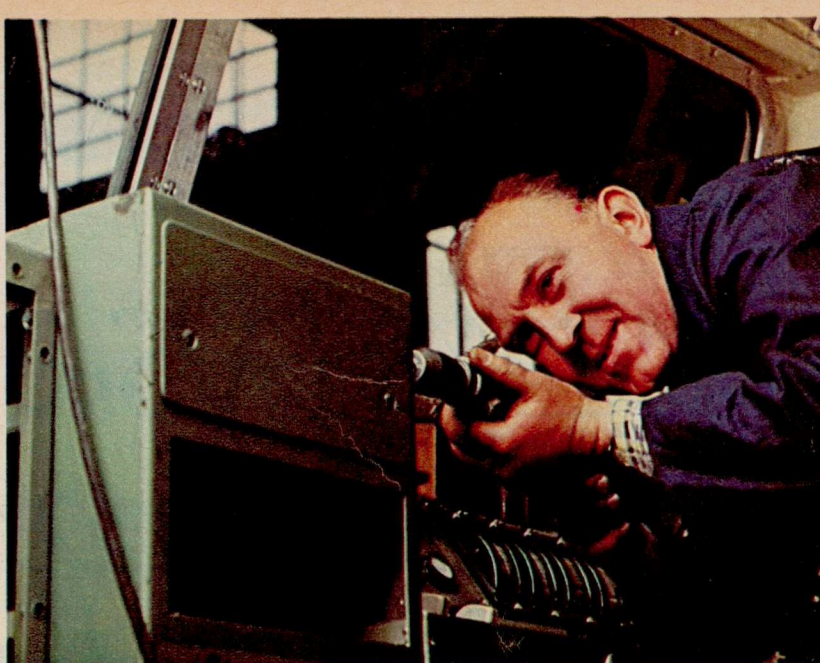
– Hvor mange af dem, tror du, er arbejdere? Forresten kan jeg ikke svømme. Jeg fik aldrig lært det.

– Det er mærkeligt. Hos os har de fleste dog fået lært at svømme en smule, i alt fald folk i vor alder (*Inge* er 33).

– Det kan jeg altså ikke. Tænk på, jeg gik i skole i et beskyttelsesrum. Vi levede i lange perioder i bunkers og kældere. Jeg var 12 år i foråret 1945, da vi havde de sidste bombeangreb. Derefter var der næsten slet intet tilbage af Essen. Jeg boede ikke så langt herfra. Jeg har løbet med min lillesøster ved hånden til et sikrere sted midt under et angreb, hvor hele huse ligesom kunne begynde at flyve og derpå styrtede sammen. Der var ingen steder, vi fik svømmeundervisning dengang...

Dummerhovede... kunne hun have tilføjet, men det ville være utænkeligt i denne familie, hvor man endog overfor hinanden er så høflige og hensynsfulde.

Essen blev sønderslået af 272 luftangreb under den anden verdenskrig. Det sidste i marts 1945 forvoldte større ødelæggelse end selv, hvad man kom ud for i *Köln* og *Dortmund*. Bycentret med sit middelalderkvarter og hovedbanegården ødelagdes så godt som fuldstændigt. Industriområdet med *Krupp*-fabrik-

◀ Essen er med sine 730,000 indbyggere (50,000 flere end der bor i Københavns kommune) Ruhrområdets største by og den fjerdestørste i Vesttyskland. Det er kontinentets vigtigste kulby og et af den tyske sværindustri centre.

kerne i den nordlige del af byen klarede sig ejendommeligt nok med en 40 pct.s ødelæggelse, og det samme eller noget større procenttal gjaldt for de omfattende beboelseskvarterer i den sydlige del af Essen, hvor Inge og Erwin nu bor.

Det forgangne hører man dog sjældent eller aldrig om. Hvad man derimod taler om, er behovet for tryghed, det store og mærkelige gode at have et arbejde og en god bolig. Som noget endnu mere forbløffende opleves det måske at tage sporvognen til *Kettwiger Strasse*, det nye, blændende indkøbscentrum, undres over alle verdens goder i de store varehuse og i beskeden omfang tage for sig af retterne.

Inge kan ikke opleve sin til-

værelse som noget fængsel. Tværtimod, det var den gamle tid, det tredje rige, nazitiden, som var et fængsel og en stadig skræk.

Inge har et sindelag som en vårlærke, elsker at lave mad, at holde hæmningsløst rent og pænt, at fylde kul i kakkelovnen (fem kilo om dagen), og et par gange om ugen at tage Brigitte og Arnd med til *Oma* og *Opa*, d. v. s. mormor og morfar, et par stoppesteder nordpå, for at se om der er noget at hjælpe med.

Inge føler sig usikker overfor alt fremmed, alt dette store og udviklede. Familien og hjemmet er hendes liv, og der er hun tryk. Både Arnd og Brigitte har hun født i lejlighedens soveværelse.

Inge har 90 D-mark om ugen at holde hus for (ca. 155 danske kro-

ner). Erwin tjener 220 D-mark brutto (ca. 380 kr.) på en uge og af dem bliver 170 D-mark (knap 300 kr.) tilbage, når skatten er trukket fra. Det er forståeligt, at der ikke bliver noget til Mallorca-rejser og heller ikke nogen opsparring, der er værd at tale om.

Her er nogle eksempler på, hvad Inge må betale, når hun køber ind (priserne omregnet til dansk mønt): Rugbrød 1,56 for et 1 kilos brød, 1 kg sukker 2,44, 1 kg kakao 19,15, 1 kg margarine 4,18, 1 kg smør 13,25, 1 liter mælk 1,25, 1 kg svinekød 15,70, 1 kg oksekød 19,15, 1 kg kaffe 29,60.

Hvad man end serverer, skal det være reelle ting, mener Inge, og hendes eintopf, en drøj kodsuppe med masser af grøntsager, er minddeværdig. Kartoffler i alle former er det selvfølgelig grundlag for hendes madlavning. Så forskrækkelig meget hvidkål, som man måske ville vente, anvender hun ikke, men desto oftere rosenkål, selleri etc.

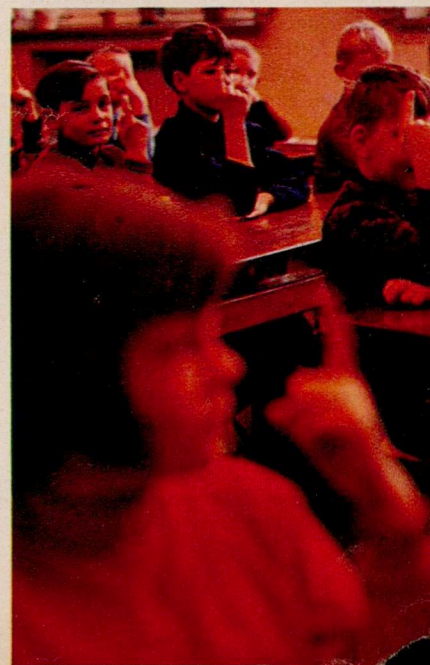
Hendes fine kartoffelsalat er meget let at lave og kan anvendes også ved festlige lejligheder: Kogte, endnu varme kartofler skrælles og skæres i store terninger. Finthakkede, gule løg blandes i efter behag (undertiden tager Inge fin-skåret purlog). En dressing af olie og eddike iblandes forsigtigt. Derefter følger en egenhændigt sammenrørt mayonnaise, en solid portion hvis det skal være efter familien Leibenaths smag. Til sidst to kogte, pillede æg, som naturligvis kan hakkes.

Hvis dette nu blandes pynteligt og smages til med kærlighed, kræves kun et stykke god, kold pølse

◀ Klokken halv syv om morgenen skal Erwin være på sin arbejdsplads på lokomotivfabrikken hos Krupp. Han må tidligt op.

Hovedregning i Keplerschules 4. klasse. Det er Arnd i den grønne sweater.

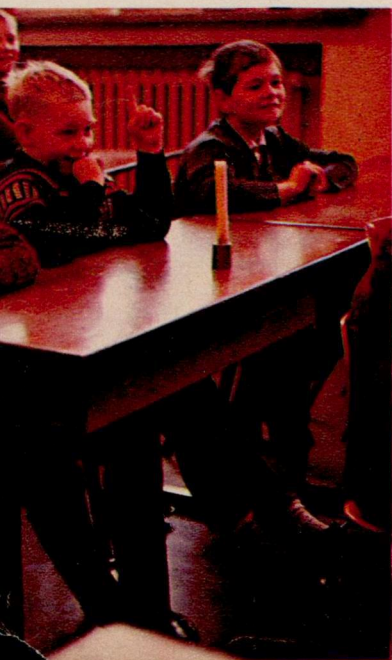

Erwin Leibenath under sit arbejde i Krupps gigantiske lokomotivværksted.

Brigitte lidt drømmende ved middagsbordet.

for at middagen er klar til Erwin. Han vil betragte det som et måltid i topklasse.

Delt efter religion

Jeg når at besøge Arnd i hans skole, inden han er færdig ved 12-tiden. *Kepler-skolen* (opkaldt efter en gammel, tysk astronom) er en uskøn, gråpudset bygning, som ikke står på listen over seværdigheder i Essen. Det kunne den i øvrigt godt have gjort, eftersom det er en af de få offentlige bygninger i Essen, der overlevede den anden verdenskrigs bombeangreb.

Keplerschule er en god illustration til den aktuelle, vesttyske skolesituation. Egentlig består den af to skoler, den evangeliske *Keplerschule* og den katolske *Rembrandtschule*. De har hver sin indgang og særskilt undervisning. I Essen er katolikkerne i flertal, og det diskuteres voldsomt, om også folkeskolen skal have fælles undervisning, lige-

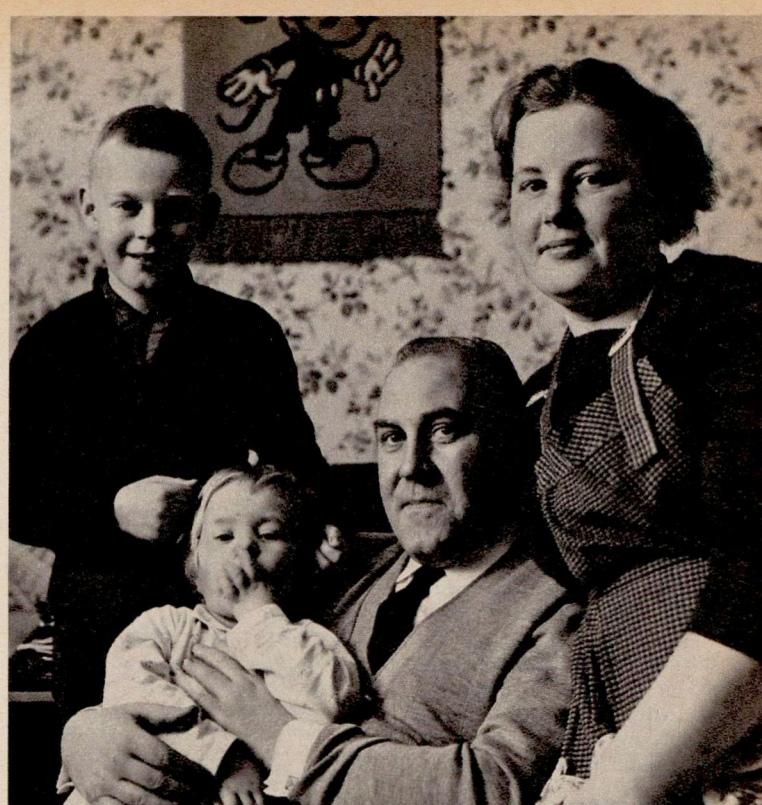
Pladsen er snæver i Inges køkken. Bemærk f. eks. nederst til højre i billedet, hvor tæt køleskab og el-komfur er presset sammen. Der er ikke to centimeter fri luft imellem, og når der skal bages, må køleskabet skubbes ind i stuen. Inge er hjemmegående husmoder og vil i alt fald blive ved at være det, til børnene kan klare sig selv. Hun synes også, det er morsommere end noget andet.

som man har på de højere skoletrin.

Her som i hele Tyskland er skolen pakket til bristepunktet. Klasserne er meget store og aldrig under 35 elever. Manglen på klasselokaler er meget stor og på lærere nærmest katastrofal. Den vokser i øvrigt, og på et eller andet tidspunkt i 1970'erne vil Tyskland have 80-85.000 ubesatte lærerstilinger.

Arnds klasselærer, *Paul Herx* er 70 år og altså over pensionsaldergrænsen. Men han er endnu rask og livlig og særdeles glad for sit arbejde.

Nu om dage bygges faktisk udelukkende elektriske lokomotiver hos Krupp.

– Så længe vi trives og har det morsomt sammen, så fortsætter jeg, siger han.

Pigerne sidder for sig og drengene for sig. Det er velklædte børn, glade og ligefremme i deres forhold til læreren uden dog helt at have mistet respekten.

37 elever i klassen

Der er 37 elever i klassen. Så godt som alle er fra arbejderhjem i den for størstedelen nyopførte bydel *Holsterhausen*. Til fordel for den besøgende arrangerer læreren – måske lidt ubetænksomt overfor eleverne – en rask lille undersøgelse:

– Hvor store er jeres lejligheder? Hvem har fem værelser? En enkelt rækker hånden op. Fire? Endnu en vifter med hånden. Tre værelser?

Familien Leibenath. Fra venstre den 10-årige Arnd, den 3-årige Brigitte, husfaderen Erwin og frau Inge.

Her flyver de fleste arme i vejret. To værelser? Måske en tredjedel.

– Har I alle køkken hjemme? Ja, alle har køkken og ligeledes badeværelse. Radio? Også det har alle. Telefon? Her kniber det med velfærdssymboleerne. Kun ti af disse børns familier har telefon, Hjemme hos Arnd har man heller ikke.

– Hvor mange har mødre med erhvervsarbejde udenfor hjemmet? En tredjedel præcis. Det stemmer næsten nøjagtigt med den officielle statistik, som siger, at godt 30 pct. af kvinderne i Vesttyskland har erhvervsarbejde.

Magister Herx går over til samfundslære. Skatter er tydeligvis et kendt begreb i denne

klasse. Hvad er det, der koster så meget? Ja, det er alting, gader og soldater.

– Er der brug for flere soldater?

– Nej, råbes der. Om ikke i kør, så dog næsten. De, der mener ja, kan imidlertid også høres. For at dæmpe det hele lidt ned, spørger magister Herx, om man skulle kunne få mere ud af skattepengene. Og da svarer disse ubegribeligt velopdragne børn, at man burde gøre skolen smukkere.

Derefter følger hovedregning og til slut en gymnastiktime under frygtelig larm. Afslutningen kender man pinagtigt vel – krophævninger i armene. Her har Tysklands økonomiske mirakel sat sine spor i form af en ringere træningstilstand – et fænomen, man også kender i Danmark. Ret omgående går gasen af fjerde klasse i Keplerschule, præcis som magister Herx vil have det. Og Arnd og hans kammerater med for den sags skyld. De er meget glade for den gamle lærer.

Færdig med kanonerne?

Da Arnd vender hjem og hilser på lillesøster med et smækkyss, er der endnu 3-4 timer, til Leibenath senior kommer. Den 38-årige Erwin Leibenath er „kruppianer“ af anden generation og formand i lokomotivbyggeriet. For os er navnet Krupp måske endnu ensbetydende med kanoner. Men for Erwin og hans 100.000 arbejdskammerater i Essen og Vesttyskland er Krupp et sted, hvor man laver industrianlæg, valseværker, reaktorer, fartøjer, karosseripresser, lokomotiver, stålbroer, mobile viadukter, kort sagt alt indenfor den tunge stålindustri – undtagen netop kanoner.

– Vi er fri for det nu, og jeg håber, vi i alt fremtid bliver fri for at

8,50 i timen minus det løse

Erwin har som formand en gennemsnitsløn på 4,90 D-mark i timen (ca. 8,50). Hans arbejdstid er 41,3 timer om ugen, hvilket giver en månedsindtægt på 880 D-mark (1540 kr.).

Herfra trækkes indkomstskat 105 kr., kirkeskat 10,50 kr., sygekassekontingent 87,50 kr., folkepensionsbidrag 122,50 kr. og kontingent til arbejdsløshedskasse 8,75 kr. – alt beregnet pr. måned.

I husleje betaler han 110 D-mark (192,50) foruden brændsel, som beløber sig til ca. 30 kr. om måneden.

I tilfælde af sygdom har Erwin krav på sygeløn: 90 pct. af nettolønnen.

Familien får ikke noget børnetilskud. Det ydes med 40 D-mark om måneden – fra og med det tredje barn. Dog kan der også ydes børnetilskud til en families barn nr. 2, men det forudsætter, at familien ligger under en indkomst på 7200 D-mark om året.

lave kanoner, siger Erwin. Jeg var dreng dengang, men jeg har intet glemt.

– Problemerne var enorme, da krigen sluttede, og vi stod midt i ruinerne, siger formanden i virksomhedens bedriftsråd, som går med os rundt. Hvad vidste vi om fagforeninger og demokrati? Ikke et lod. Ved De, hvad vi kunne? Det skal jeg såmænd sige Dem. Vi kunne stå ret på kommando og strække højre arm ud. På denne

måde, nøjagtigt som Hitler... Han parodierer lynsnart, mens arbejderne rundt om ler, så det kan høres gennem larmen.

Nej, det tredje rige glemmes ikke af de midaldrende og de ældre industriarbejdere. Oplevelserne dengang har også inspireret til et forsøg på at fjerne sig så langt som muligt fra alt, hvad nazismen repræsenterede af ondskab, undertrykkelse og brutalitet. Denne afstandtagen har bidraget til at drive demokratiet på arbejdspladserne længere frem end måske noget andet sted.

Medbestemmelsesret til arbejderne

I grubeindustrien og den tunge industri besættes iflg. lov halvdeilen af pladserne i bedriftsrådene af arbejderne. Og disse råd har medbestemmelsesret i alle økonomiske og sociale spørgsmål, som berører de ansatte. I svarindustriens ledelse har de tekniske og administrative chefer altid en „arbejdsdirektør“, som i direktionen behandler hele det sociale kompleks.

Kruppværkerne er i disse spørgsmål gået i spidsen, fortæller man, og der eksisterer en dyb samhørighed mellem virksomhed og ansatte. Mange tusinde mennesker arbejder her i anden og tredje generation, og det bidrager antagelig til at skabe den for en tilfældig besøgende overraskende lette og frie omgangsform, som synes at gælde i værkstederne.

Som formand er det Erwin, der organiserer detaljerne i de andres arbejde. Produktionen af diesel- og el-lokomotiver går kun for halv kraft (maximum-kapaciteten er 20 lokomotiver om måneden). Alligevel har han nok at gøre med at sørge for, at alt glider. Synes han om jobbet? Han er ét med det. Man får nærmest indtrykket af, at det er hans lokomotiv, de arbejder på.

En fløjte giver signal til frokostpause. Klokken er 12,10. De, som ikke selv har mad med, kan købe et måltid for 1 D-mark (1,75 kr.). I dag er det oksesteg med salat, og som altid, når det gælder maden her nede, er dens kvalitet og mængde en vældig illustration til det tyske wirtschafswunder – det økonomiske mirakel.

Underet har dog sine begrænsninger, hvilket bl. a. giver sig udslag i, at Erwin og hans familie tilbringer ferierne hjemme, og at de

◀ Når Arnd kommer hjem fra skole ved 12-tiden læser han seriehæfter og fortæller et eventyr for Brigitte, inden han læser sine lektier og begynder at lege for sig selv.

▲ Arnd på vej til sin skole, Keplerschule, som ligger kun få minutters gang fra hjemmet.

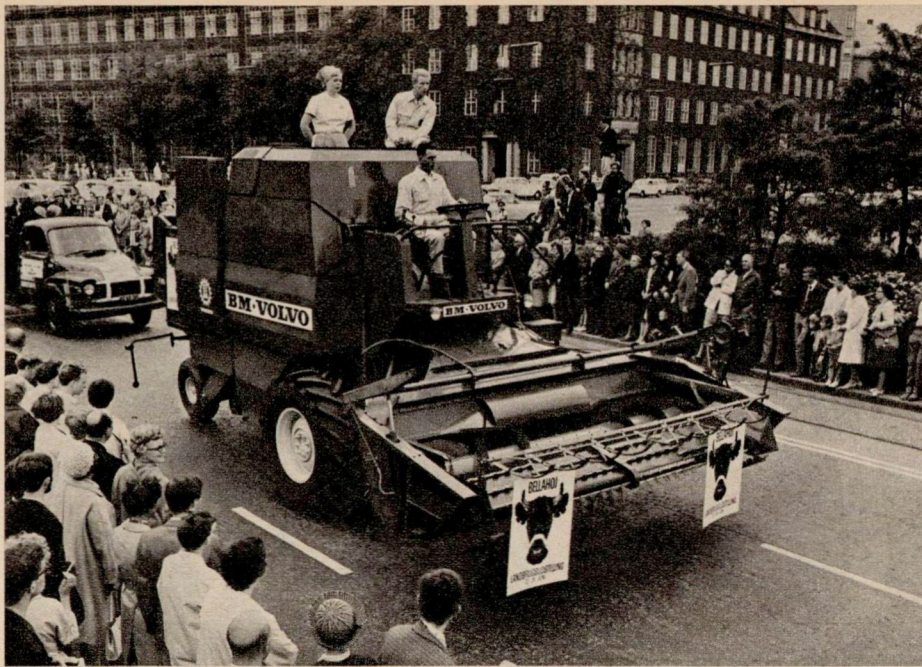
hverken har bil eller TV. At de ikke har fjernsyn beror imidlertid lige så meget på Inges og Erwins angstelse for, at børnene skal blive skræmt af de mange voldsscener. Arnd siger ingenting hertil, men han klipper TV-programmerne ud af avisen og ved hver time på eftermiddagen, hvad der spilles, så det ender nok med, at far og mor må give sig.

Ægtefællerne er fuldt tilfredse med deres stilling i familien. Faktum er, at Erwin og Inge er sjældent lykkelige mennesker og ikke mener at have nogen problemer i den retning.

Præventivmidler, familieplanlægning og abortproblemet har både Inge og Erwin vanskeligt ved at diskutere åbent. De mangler den brændende lyst, man finder mange steder i Skandinavien, til uforblømt at give udtryk for, hvad de mener om de spørgsmål. Erwin brummer lavmælt noget om, at det nok er tilrådeligt med præventivmidler „når der er behov for det, og forholdene er dårlige“ – hvad han så egentlig mener med det.

Og det kan strengt taget være det samme. Spørgelysten har sine grænser. I det mindste mellem virkelig gode venner.

En mejetærskerkæmpe

Nu går høsten snart igang. Sine steder i landet vil man måske møde denne kæmpemæssige mejetærsker, der i sommer på alle store dyrskuer har imponeret ved sit format. Maskinen er af svensk fabrikat og sælges af maskinindkøbs-andelselskabet DLAM. Kornranken kan indeholde 24 hektoliter. Maskinen er næsten 3½ meter høj og fire meter bred. Den kører med en 96 hestekrafts motor og har 150 liter i sin brændstoftank. Forhjulet er „bare“ halvanden meter i diameter og skal derfor helst ikke pumpes op med cykelpumpe. På billedet ses mejetærskerkæmpen på vej gennem Københavns gader. Maskinen deltog i et festligt jubilæumsoptog gennem København i juni.

50.000 kr. på et tørt sted

Til sin fortsatte virksomhed som advokat for landets forbrugere har Forbrugerrådet fornyligt fra FDB modtaget en check, der lød på 50.000 kr.

Forbrugerrådet er på én gang en af de mest ihærdige og en af de mest fattige lands-organisationer. Støtten fra FDB kom helt bag på Forbrugerrådet, der ikke havde søgt. Bevillingen blev vedtaget af FDBs bestyrelse på forslag af formanden, Lars P. Jensen, der ikke mindst fra sin tid som handelsminister indgående kender Forbrugerrådets idealistiske arbejdsiver og kroniske pengetrang.

Fem sammenslutninger

SIDEN foråret er atten brugsforeninger blevet til fem. Det er sket gennem sammenslutninger, og det drejer sig om:

- * Seks foreninger omkring Bjerringbro.
- * Seks foreninger omkring Brædstrup.
- * To Varde-foreninger.
- * To Bornholmer-foreninger: Nexø og Bødsliker.
- * To vestjydske foreninger: Harreby og Fæsted på Ribeegnen.

Sammenslutningstanken optager mange brugsforenings-tillidsmedlemmer. På Saks-købingegnen er der nu nedsat et udvalg med formænd og uddelere for tretten brugs-

foreninger. Tanken er den at undersøge, om der kan dannes en egnsbrugsforening med omtrent samme grænser, som skal gælde en ny storkommune med Saks-købing som lokalcenter.

Portugals brugsforenings- omsætning mindre end Helsingørs

MAN behøver ikke tage til Afrika for at finde eksempler på underudviklet brugsforeningsbevægelse. Ganske det samme kan man møde i f. eks. Portugal. Her har brugsforeningsbevægelsen i dag 68 foreninger med et samlet årligt salg til sine medlemmer på et beløb svarende til 24 mill. danske kroner. Det er knapt så meget som brugsforeningsomsætningen i Helsingør. En fællesforening for de 68 brugsforeninger leverer dem årligt for ialt cirka otte millioner kroner. Det er mindre, end hvad en enkelt af FDBs centralafdelinger omsætter – på en måned.

I et forsøg på at ændre billedet har den svenske fællesforening KF nu udlånt eksperter til Portugal. Første resultat af det svenske ulandsarbejde er et dobbelt supermarked, som fornyligt er åbnet i Lissabon. Butikkens navn er lånt i Sverige ligesom

hovedlinjerne for butiksindretningen. Der er nemlig tale om en tillempning af de bekendte Domus-butikker. En endnu større Lissabon-Domus er yderligere under rejsning.

Kontant i over halvdelen af brugsforeningerne

MOMSEN satte skub i kontantproblemet. Mellem 1. april og 3. juli („moms-dagen“) gik 208 brugsforeninger over til at sælge kontant. I helhedsbilledet er nu 51 pct. af brugsforeningerne eller 922 foreninger „kontante“.

Men procentfordelingen bliver en helt anden, når man gør op hvor mange medlemmer, der er berørt af vedtagelserne om kontant betaling. Sagen er jo den, at en enkelt af de 922 „kontante“ brugsforeninger er Brugsforeningen HB med sine over 400.000 medlemmer, og mere end 90 pct. brugsforeningsmedlemmer betaler derfor kontant i deres brugs.

Ved overgang til kontant salg afskaffes kreditten på daglige forbrugsvarer. Kredit ved køb af varige forbrugsgoder opnås i brugsforeningerne på den måde, at medlemmerne indgår på en afbetalingskontrakt.

På vej mod tysk helheds- brugsforening

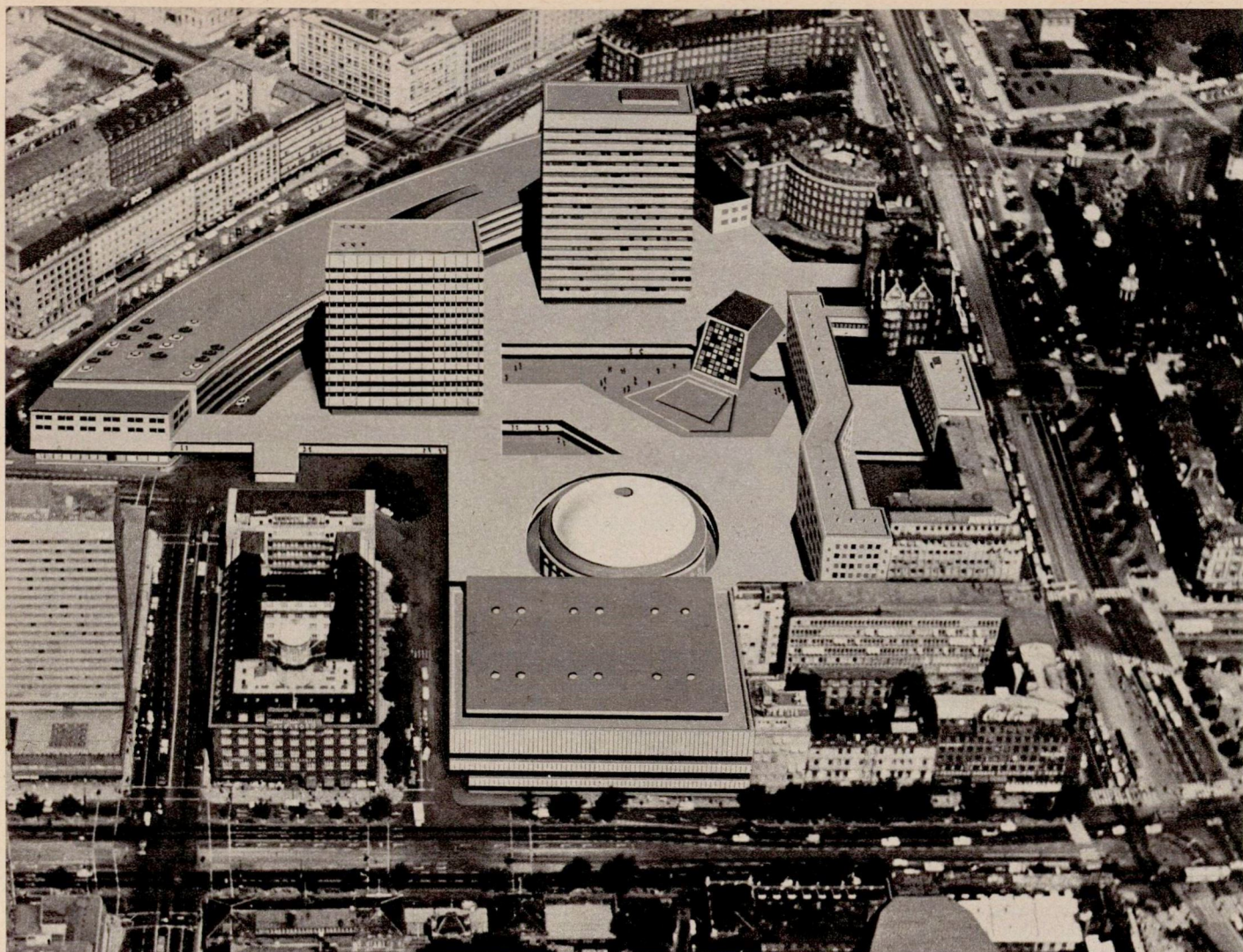
„Tysklands brugsforening“ er nu under dannelsen. Et betydningsfuldt skridt i denne retning blev for nyligt taget ved dannelsen af et brugsforeningsforbund. Heri indgår de enkelte foreninger såvel som deres regionale sammenslutninger og desuden fællesforeningen GEG.

Ved denne kraftanstrengelse skal kræfterne samles, og ressourcerne skal anvendes efter en helhedsplan, så de tyske brugsforeninger får styrke til effektivt at hævde sig i markedet.

Netop med det rygstød, som det nye forbund giver, er det fornyligt vedtaget at placere et brugsforenings-varehus i et gigantisk butikscenter, som skal opføres i Syd-tyskland. Varehuset bliver det næststørste af ialt tre varehuse i det store butikscenter – hvis arkitektoniske forbillende iøvrigt er butikscentret i Rodovre vest for København.

Desuden har de tyske brugsforeninger nu begyndt at åbne supermarkeder af Comus-typen overalt i landet.

I årets første halvdel havde de tyske brugsforeninger en omsætningsfremgang, der var bemærkelsesværdig på baggrund af den stagnation, som ellers karakteriserer tysk erhvervsliv netop nu.

ALT DET GAMLE SKAL VÆK — DOG IKKE CIRKUS

DEBATTEN om vore byers fremtidsudsigter går aldrig i stå. Projekter, der viser mulighed for ændring af hele bykvarterer, fremkommer stadig, og det er hovedlinjerne i et sådant, vi har indtegnet herover i et luftfotografi. Den del af hovedstaden, der er tale om, er en trekant, som begrænses af Vesterbrogade (forneden), H. C. Andersens boulevard (t.h.) og banelinjen (t.v.). Denne bydel bærer stadig præg af at være blevet til på må og få. F. eks. har beliggenheden af det nuværende Palads-teater kun den ene årsag, at første biograf med dette navn blev indrettet i en hal, som stod tilbage, da den nye hovedbanegård for mere end 50 år siden blev taget i brug. For endnu flere år siden blev i samme kvarter opført en cirkusbygning, blandt andet fordi grundene

ikke var særligt dyre, og fordi cirkus derved kom til at ligge nær hovedbanegård, et populært forlystelsessted og Tivoli. Professor, arkitekt Erik Chr. Sørensen har for nyligt udarbejdet et projekt til ændring af denne bydel. Ethvert spor af fortidigt udslettes. Gadeføringer omlægges, matrikelstel sløjfes, pladser benyttes som areal til butikker eller forlystelsessteder. Bydelen tilpasses den motoriserede tidsalder. Derfor forsvinder bane-graven (mellem Vesterport station og H. C. Andersens Boulevard). Over graven bygges et meget langt, buet parkeringshus. Herfra, såvel som fra s-banestationen, skal fodgængere i fred og ro kunne gå ind i det nye kvarter i førstesals højde. Som højeste bygning i de nye omgivelser tænkes et højshushotel (midt i billedet), der som

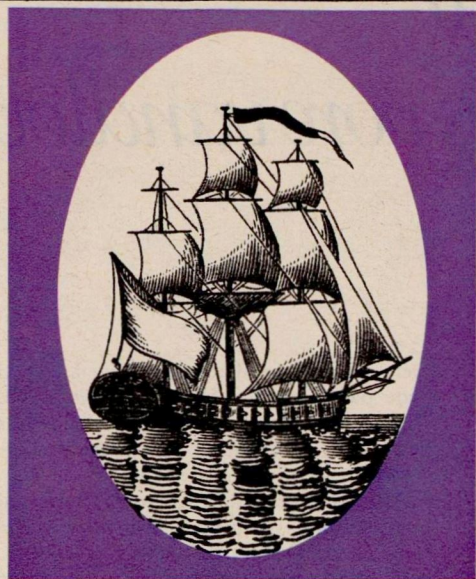
pendant får et kontorhus (t.v. for hotellet). En anden central bygning i kvarteret er et teater (t.h. for hotellet). I lave to-etagers bygninger, der altså allesammen er forbundet med fodgængergader, tænkes butikker, forlystelsessteder, kongressal, mødelokaler og allehånde andre muligheder for at københavnernes kan komme sammen.

Midt i det således nyskabte kvarter hæver cirkuskuplen sig som det eneste gamle. Det er den nuværende cirkusbygning, der tænkes bevaret for eftertiden. Cirkus er så at sige nøglen i projektet. Det var nemlig komiteen til bevaring af cirkusbygningen, der tog initiativet til projektets udarbejdelse, og derfor har professor Erik Chr. Sørensen ikke kunnet slette cirkus med den virtuositet, han i øvrigt har ændret kvarteret med.

Magasin Anva, bydelens eneste varehus, får hjemsted i en stor bygning langs Vesterbrogade. Her ligger magasinet jo allerede, men da arealet ikke kan dække magasinets pladsbehov, har professor Erik Chr. Sørensen, vupti, taget det halve Axelortv i brug som byggegrund.

Bliver projektet nogen sinde realitet? Så megen alvor er der næppe bag disse tanker om en gennemgribende „ommøblering“ af en del af det centrale København. Det er dog værd at huske, at i mere end halvtreds år har København kunnet skændes om brugen af de jernbanearealer, der henlå tomme efter hovedbanegårdens ibrugtagen. Endnu er arealerne ikke helt udbygget. Men da det vel snart sker, er det rart at have et nyt område, hvis fremtid man kan blive uenige om.

CIRKEL KAFFENS VEJ FRA BØNNE TIL KOP..

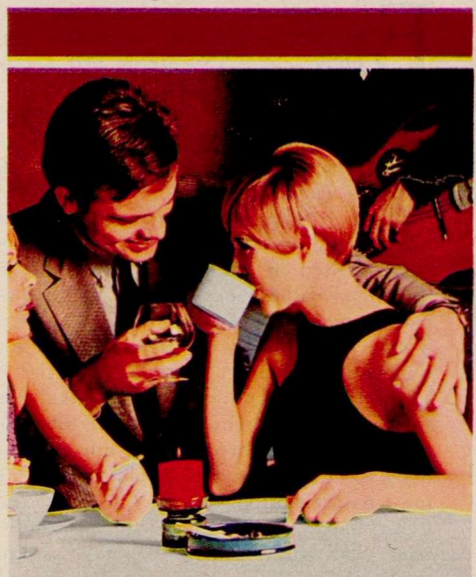
Skibet er ladet med ...

Vel ankommet til dansk havn »stikkes«, som det hedder i kaffesproget, nye prøver som en sidste kontrol af købet, samtidig med at der tages endelig beslutning om anvendelsen. Her er det vor hjemmelige »kaffesmager«s tur til at smage på hver enkelt sending ...

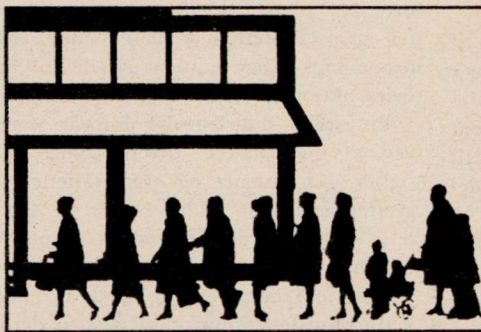
En smags sag ...

Han sætter sig til »kaffebordet« med en lang række kopper fyldt med frisklavet kaffe foran sig (wienerbrødet og flødekagerne lader han blive hjemme!). Først indsnuser han duften, derefter tager han små mundfulde, som han spyter ud igen for til slut at gi' hver enkelt sending »karakterer« for duft, smag og aroma. Og så er kaffen klar til at blive ristet, emballeret og påny kontrolleret og prøvesmagt.

*Cirkel kaffe – i smag med tiden
(prøv selv!)*

Har De, efter at ha' fulgt Cirkel kaffens vej fra bønne til kop, selv lyst til at prøve denne uforlignelige drik, behøver De blot gå i HB og Brugsen! Her kan De vælge mellem hele 4 forskellige konstante Cirkel-top-kvaliteter: Luxus Cirkel i vac-dåse samt Blå, Hvid og Rød Cirkel.

Åben pris og dato
Nettovægt i posen

*De får kaffe for alle pengene
(og hvilken kaffe!)*

Når De handler kaffe i HB og Brugsen, betaler De kun for, hvad De får: der er nemlig netto-vægt i poser og dåser – og De er altid sikker på, at kaffen er frisk, da samtlige Cirkel kaffe-emballager er datomærkede!

HB

& BRUGSEN

Kampen om den vilde natur PÅ GRØFTEKANTER og langs vore vandløb

HVEM har ikke – i hvert fald som barn – oplevet verden fra en landevejsgrøft, set trafikken suse forbi bag fandens mælkebøtte, vild gulerod, vejbred, hyrdetaske, okseøje, himmelblå klokker, gule brandbægere, brændenælde og hvad de alle sammen hedder de smukke vilde ukrudtsplanter, som vi måske er så tilbøjelige til at efterstræbe – planter, som vi som børn havde et umiddelbart og direkte forhold til. De indgik i vore lege, vi trak blomster på strå, vi flettede gule kranser af mælkebøttens blomster, og vi gik i krig mod brændenælderne med afskårne kæppe som var det fjendtlige hære, der skulle mejes ned.

Denne fjendtlighed er jo rigtig taget til med årene, og i de voksnes verden tager man andre midler i brug end kæppe. Nøjes man ikke med leen, klipper en mastodont af en græsslåmaskine den vilde flora ned til roden, og det hele tager sig sidenhen nydeligt og velfriseret ud.

Efter loven og profeterne er dette som det skal være. Der eksisterer nemlig et cirkulære fra Ministeriet for offentlige arbejder (trafikministeriet), som pålægger amter og kommuner at holde vejkanter, rabatter og vejgrøfter rene. De skal soignerest to gange om året, henholdsvis i perioden 20. maj–10. juni og i perioden 20. juli–10. august.

Regler af denne art har man haft siden en gang i forrige århundrede. Det nugældende cirkulære er fra 1939, men det er konfirmeret igen for nogle få år siden, da ministeriet drøftede sagen med en del interesserede organisationer og kom til det resultat, at cirkulæret også fortsat burde stå ved magt.

Begrundelsen herfor var navnlig hensynet til ukrudtsspredning fra grøftekanterne til de dyrkede marker. Desuden fandt amtsvejinspektorerne det uhensigtsmæssigt at lade grøftekanterfloraen passe sig selv. Vejafmærkningen er jo ikke så meget værd, hvis bilisterne skal have le eller slåmaskine med for at finde frem til den.

Både før og efter denne beslutning er den hårdhændede behandling af grøftekanterne imidlertid blevet kritiseret fra mange

sider: af naturfredningsfolk, biavlere, botanikere, ornitologer og af skønånder, som simpelthen bare holder af den vilde natur – også i dette beskedne format. I 1966 samlede disse kræfter sig til et fremstød. Der blev rettet en henstilling til ministeriet om at tage sagen op igen, og Morten Lange som både er folketingsmand og botanikprofessor, førte grøftekantsagen helt ind i Folketinget med et spørgsmål til trafikministeren.

Dennes svar gik, meget populært genfortalt, ud på, at han nu ville undersøge, om forudsætningerne havde ændret sig så meget, at man uden betænkelighed kunne gå over fra plysklippen til provofrisure også for grøftekanternes vedkommende. Med denne sagkyndige ministerparade forvandlede aktionen fra lynkrig til stillingskrig.

En sådan undersøgelse foregår nemlig ved, at man „hører“ diverse andre ministerier, institutioner og organisationer. Da grøftegræsset var faldet endnu tre gange, d. v. s. da der var gået godt et år, og man var midt i højsommeren 1967, var trafikministeriet endnu i gang med at „høre“ kulturministeriet, hvilket vil sige, at det var blevet spurgt, men endnu ikke havde svaret.

SENERE kommer turen til bl. a. landbrugsministeriet, som formentlig vil spørge landboorganisationerne, og inden de har formuleret deres standpunkt til grøftekanterfloraens bevarelse, er det svært at sige, hvad der kommer ud af det hele. Botaniske videnskabsmænd har ganske vist erklæret, at ukrudtet fra grøfter og rabatter ikke vil genere de dyrkede afgrøder, men hvorvidt de kan overbevise de praktiske landmænd og deres organisationer, ligger hen i det uvisse.

Derimod er det givet, at de offentlige kasser vi spare penge, hvis grøftekantcirkulæret ophæves. Endnu for et par årtier eller tre siden repræsenterede vejgræsset en værdi. Retten til at høste det til foderbrug blev af det enkelte sogneråd liciteret ud til den højestbydende, og det var en af de kommunale standardvittigheder, når centraladministrationen kom med for mange snærende regler: *Ja, ja – vejgræsset kan vi da råde over på egen hånd...*

Det kan sognerådene forsåvidt stadig,

men der er bare ikke mere nogen, der vil byde på vejgræsset. Derfor må det slås til almindelig, overenskomstmæssig timebetaling eller – på grund af arbejdskraftmangel – ved hjælp af sindrige maskiner.

Alt ialt menes det at koste 10–15 millioner kr. om året at få slået de vilde grøftekanter langs Danmarks 50.000 km offentlige veje. Disse penge – eller dog en del af dem – kunne spares, hvis man ophævede grøftekantcirkulæret, men spørgsmålet er altså, om der samtidig ville opstå et tab for landmændene – og om man i det hele taget skal betragte problemet ud fra en rent økonomisk synsvinkel.

Der skal nok slås en hel del vejgræs endnu, inden den sag er klaret.

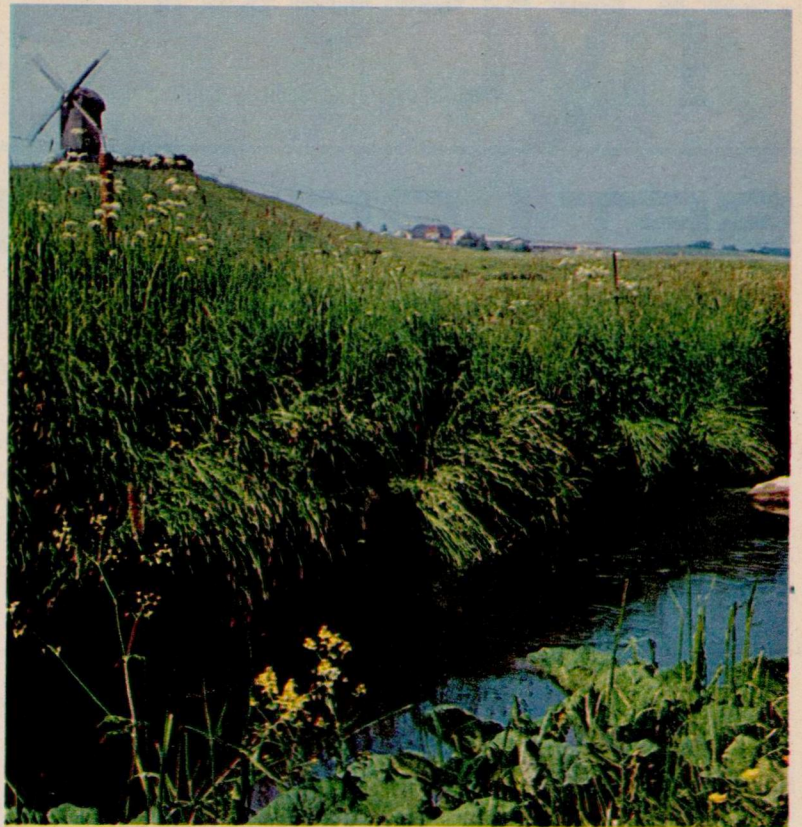
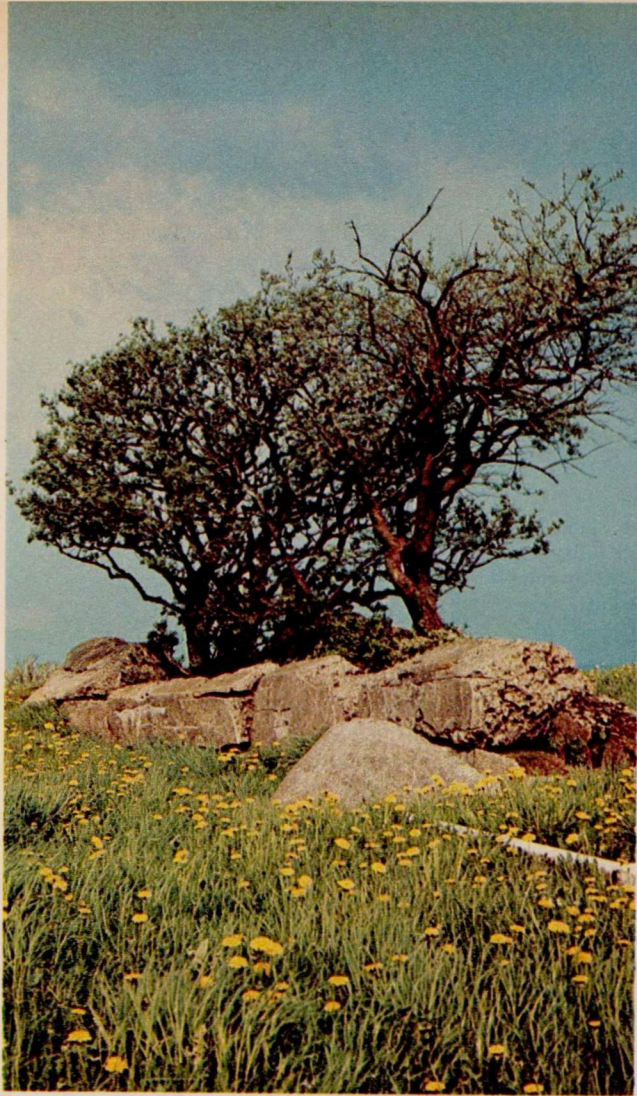
ET anliggende, der for lægmænd synes at være omtrent det samme, er renholdelsen af skrænterne ved åer og vandløb. Juridisk er det dog noget andet.

Her er det i nogen grad overladt til de enkelte kommuner selv at finde ud af, på hvilke tidspunkter og på hvilken måde man vil holde vandløbene rene.

En ting kan imidlertid slås fast, at man aldrig må anvende kemikalier ved bekæmpelsen af ukrudtsplanterne, da kemikalieanvendelse her om muligt vil gøre endnu mere skade end på vejkanterne. Tænk, hvad der vil ske, når f. eks. en torbenbyge går over et område, hvor der er sprøjtet; regnen vil befordre kemikalierne fra vandløbets skrænter ud i selve løbet, og giften vil hurtigt brede sig og anrette ubodelig skade på fiskeyngel og planter og gribe ind i naturens kredsløb.

En anden ting er imidlertid, at vandløbene skal holdes rene, hvor idyllisk end „andemaden“ præsenterer sig. Prosaisk set er den vegetation, vi glæder os over, „trafikpropper“, der hindrer vandets frie gennemløb. Og hvis oprensning ikke finder sted med passende mellemrum, vil et sådant pragtstykke af et åløb, som præsenteres på et af billederne til højre, i løbet af forholdsvis kort tid forvandles til en stinkende mudderpøl, hvorfra andre dele af åløbet vil kunne blive inficeret. Derfor kan der ingen diskussion være om, at vandløb skal oprenses.

Men hvem skal gøre det? Det er et af de standende stridspunkter mellem lodsejere og autoriteter, for renholdelsen er et betydeligt større arbejde, end de fleste naturelskere forestiller sig.

Fra mange sider er den hårdhændede behandling af groftekanten blevet kritiseret. Nu „hører“ trafikministeriet forskellige ministerier og organisationer om ukrudtet langs vejene, men hvad der kommer ud af denne „høring“ ved man endnu ikke. * På skrænterne langs åer og vandløb eksisterer det samme problem. Ét står fast, at her må ukrudt ikke bekæmpes med kemikalier, da regn kan befordre dem ud i vandet og dér gøre ubodelig skade på fiskeyngel og planter og gribe ind i naturens kredsløb.

SET I BRUGSEN

Peberrodssalat i tuber

HVORFOR putter man nu *Karen Koks peberrodssalat* i tuber og lader posepakningen udgå? Fordi peberrodssalat, ligesom mayonnaise, remoulade og sennep, bruges som pynt til smørrebrød og som smagsingrediens mere end som salatpålæg. Derfor er de alle kommet med i Karen Koks tubeserie.

Tuben er den helt rigtige emballage til disse varer, der ikke bruges så meget af ad gangen. Det gælder om, at indholdet beskyttes bedst muligt mod lys, lugt og luft. Dertil kommer, at tuben fylder lidt i køleskabet, og at det er så nemt at fordele af tubens indhold på maden.

På rejser og udflugter med medbragt mad såvel som i feriehuset er tuberne også uhyre praktiske – forudsat de kan opbevares nogenlunde køligt. Der er nettovægt, pris og datomærkning på alle Karen Kok tuberne. 150 gram peberrodssalat i tube koster cirka 1,74.

Hvordan tømmes tuberne?

I DAG er næsten alle tuber af aluminium. Det er almindeligt kendt, at den bedste måde at tømme dem på, er at rulle dem op, efterhånden som de tømmes. Det kan være vanskeligt at begynde oprulningen af større tuber, men her er et tip:

Når der er brugt lidt af tuben, skrues hættten godt fast. Tuben lægges på gulvet, og med et jævnt tryk trækkes den bageste, tømte del af tuben flad. Derefter begynder oprulningen med en relativ stor oprulning. På denne måde går det nemt, og man er sikker på, at tuben ser skikkelig ud hele sin levetid, og at den praktisk talt tømmes helt for sit indhold.

Orden i sagerne

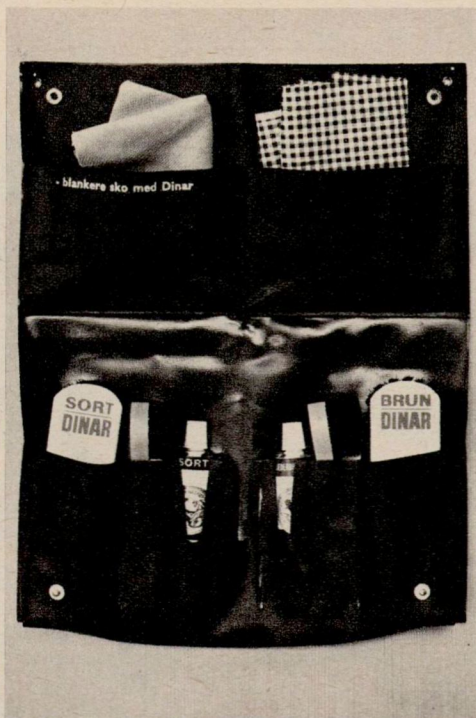
SKOPUDSEGREJ har som regel et temmeligt uordentligt forhold til omverdenen. Klude, børster, dåser, tuber ligger i bedste fald sammenblandet i rengøringsskabets pudseskuffe, eller også er de at finde på en hylde eller i en tilfældig gammel skotøjsæske.

Dinar-skopudsemappen koster knapt 10 kroner, og for dem får man den skønneste orden i børster, klude, tuber og dåser, hvilket sparer såvel penge som ærgrelser.

Mappen er i sort plast og den rummer *to påsmøringsbørster, to blankbørster* (i bedste kvalitet), *én tube brun og én tube sort Dinar-skocrem*. Der er plads til endnu én tube, og endelig er der også to lommer i mappen, hvor man kan have sine yndlingspudseklude.

Mappen kan hænges op der, hvor skopudsningen foregår, og den kan tages ned og lukkes sammen (med to store tryklåse), hvis den skal med på rejser eller campingtur. Den fylder forbavsende lidt i lukket stand og er derfor lige praktisk hjemme som ude.

Dinar-skopudsemappen var fremme i brugsen for et par år siden og blev forbløffende hurtigt udsolgt. Nu er den der altså igen, og vil man have et par stykker f. eks. til gave, så skal man næppe vente til jul, for den kan let være borte til den tid.

Ven med
Vægten

Mordet på en appetit i overstorelse sker kun ved en tålmodig og systematisk indsats. Derfor skal De ikke have tiltro til de genvejs-systemer, nogle vil pådutte Dem.

Den overvægtige skal følge et program over længere tid, oparbejde en modstand mod fede, melede og søde sager, og skal lære at beherske sig, når fadene passerer anden gang.

Det er én af de mange sandheder, forfatterne Lise Nørgaard og Else Algreen skriver i *Ven med Vægten*. Uden at lægge fingrene imellem siger de her de overvægtige en række sandheder i forsøg på at hjælpe dem til – uden alt for stort martyrium – at blive lettet for kiloer. De to forfattere gør det på en så brutalt charmerende måde, og så lige-ud-af-vejen, at vi må give dem ret i, at først vil man hade bogen, men når man er blevet nogle kilo lettere, vil man elske den.

Foruden „sandhederne“ og et væld af overbevisende råd er der opskrifter med kalorieberegning for hvert måltid på en ti ugers slankekur.

Husholdningspædagogen Else Algreens navn borger for, at bogen er i orden sundhedsmæssigt så vel som kulinarisk. Det bedste af det hele er, at der også er set på pengene. Desuden kan slanketuren, suppleret med mere kalorierigt tilbehør, indpasses i familiens daglige mad.

Gennem slanketuren håber forfatterne, at rigtigere spisevaner oparbejdes – og kan bevares for resten af livet. Gode spisevaner er faktisk en forudsætning for, at de overflødige kilo ikke kommer igen, og at vi får det bedre og kommer til at se pæne ud. Så er der noget at slås for.

Ven med Vægten koster 19,75, fås ikke i brugsen, men hos boghandlere.

Lige før sylte- sæsonen

BLANDEDE KRYDDERIER. Man får dem til agurke- og asiesyltning i breve med 30 gram til 75 øre. Krydderierne ligger i en fin, gennemhullet pose af en speciel plast, som ikke afgiver smag, og tåler opkog i eddiken og lagring i syltekrukkerne. Det er en af de mange små lettelser, industrien tilbyder os.

DET BETALER SIG, selv for dem, der ikke har egen køkkenhave, at sylte *det sure*. Det er nemt og hurtigt gjort, og man kan være sikker på et godt resultat, når blot råproduktet er frisk, eddiken dækker asier eller agurker, og man har plads til dem et tilpas køligt sted (altanen kan være glimrende til opbevaringen).

HOLDBARHEDEN. Den bliver ikke noget problem, hvis det syltede tilsættes en passende mængde konserveringsmiddel. FDBs konserveringsmiddel *Frisna* fås i flasker med 350 ml til 1,98. Det er billigere end andre konserveringsmidler af tilsvarende kvalitet. Følges *Frisna*-flaskens brugsanvisning nøje, er der ingen afsmag. Glem heller ikke, at syltepapir, flasker, glas eller krukker skal skylles i *Frisna*-vand.

FRUGTGRØD ELLER KOMPOT. Hvis vejret er varmt og fugtigt, kan det knibe at holde større portioner frugtgrød eller kompot fri for gæring eller skimmel. Tilsæt en ubetydelighed *Frisna* efter tilberedningen – så er holdbarheden betydeligt større.

SvAR

Er det rationalisering?

✿ Jeg har brugt FDBs *Neo Shave* barbercreme i mange år. Men da jeg sidste gang skulle have en ny tube, fik jeg at vide, at den ikke mere fremstilles af FDBs fabrikker, men af de svenske brugsforeningers fabrikker og under navnet *Hektor brushless shave*, som er det skandinaviske fællesnavn for en række toiletartikler. Herved opnås en rationel udnyttelse af det fælles skandinaviske marked, som naturligvis er langt større end det danske marked alene.

Det lød så rigtigt og så godt, hvis forholdet blot ikke var det, at *Neo Shave*, før den blev forvandlet til *Hektor brushless*, kun kostede 2,18 men nu 2,75 (det var før momsen). Må jeg spørge: Hvor er besparelsen ved rationaliseringen gået hen? – *Kurt Johansen, Klintparksvej 4, Karlslunde.*

✿ Vi forstår så udmærket Deres reaktion, men alt har sin forklaring:

Neo Shave har ganske rigtigt skiftet navn til *Hektor brushless shave*, uden at kvaliteten er ændret. Den fremstilles af FDBs fabrikker i Viby, og ikke i Sverige, og leveres til brugsforeninger i Danmark, Norge, Sverige og Island.

Helena-Hektor er „paraply-navn“ for en række shampoos, barbercremer, hudcremer og babyartikler, som

sælges af de skandinaviske brugsforeninger. Andre varer produceres for det samme skandinaviske marked af enten den svenske eller af den norske brugsforeningsbevægelses fabrikker. Herhjemme fås f. eks. *Pastel-sæberne* fra Norge, mens *Nu-hvid*, *knækbrød* og *hybensuppe* kommer fra Sverige. Dette betyder naturligvis en rationalisering af produktion og handel, men det behøver ikke altid at give sig udslag i en lavere varepris. At en vare falder i pris, sker såre sjældent i vore dage, hvor omkostningerne ustandseligt stiger. Rationaliseringsgevinsten kan give sig udtryk i, at prisen ikke stiger eller stiger mindre, end hvis samproduktionen ikke fandt sted. Men *det* kan forbrugerne desværre ikke se. De må nøjes med at stole på, at produktionssamarbejdet og konkurrencen giver lavest mulige priser.

I tilfældet med barbercremen har Viby-fabrikkerne længe været klar over, at *Neo Shave* skulle døbes om. Derfor ventede de med at foretage den kalkulationsmæssigt forsvarlige forhøjelse indtil den nye vare kom på markedet. At det er rigtigt, kan enhver overbevise sig om ved at sammenligne den daværende *Neo Shaves* pris med tilsvarende produkters.

Vi håber, at De finder denne lille redegørelse tilfredsstillende.

Hvilken tekst gælder?

✿ Må jeg gøre opmærksom på misvisende tekst på brugsens californiske minut-sveskeposer. Ingen udblødning, står der på forsiden, men på bagsiden står, at frugten skal udblødes i koldt vand tilsat sukker 6–12 timer. Hvad om en af delene blev rettet. – *Dagny Poulsen, Skee, St. Merløse.*

✿ Tak, årvågne fru Poulsen for at have gjort opmærksom på den meget misvisende tekst. *Minutsvesker* skal naturligvis ikke udblødes, og forsideteksten er rigtig. Desværre har man ved tilrettelæggelsen af posernes tekster overset den fatale udblødning. Det bliver omgående rettet, men det tager en vis tid, inden de nye poser når ud til forbrugerne.

✿ Til fru Poulsen og hr. Kurt Johansen sendes hver Forbruger-Nyts lille præmie på 35 kr., som gives vågne og interesserede læsere for kritiske eller rosende bemærkninger.

Danske rygere bryder sig ikke om pudrede cigarer

EN AF FDBs ældste produktionsvirksomheder er cigar- og tobaksfabrikken i Esbjerg. Den blev oprettet omkring århundredskiftet som et modtræk over for landets øvrige tobaksfabrikker, der ikke ville give brugerne samme aftager-betingelser som privathan-delen. Dette forhold har jo forlængst ændret sig, således at FDB i dag endda er grossist for mange tobaksfabrikker.

I mange år var det især håndcigarmagerne, der prægede cigarfabrikationen. I dag har maskinerne også på dette felt fået overtaget, således at håndcigarmageren er en sjældenhed.

Råtabakkerne til en tobaksfabrik kommer fra mange verdensdele, og i lande som Sumatra, Java og Brasilien m. fl. bliver tobakkerne dyrket i områder, der i udvikling er mange generationer bagefter Europa. De dyreste tobakker, som er dæksbladene til cigarer og cerutter, handles på tobaksauktioner i Bremen og Amsterdam, hvortil tobaksfabrikanter fra hele verden giver møde.

Skatten ændrer forbrugsmønstret

I flere hundrede år har tobaksvarer været et yndet skatteobjekt for mange skiftende regeringer. Den siddende regering har slået alle rekorder i så henseende, hvilket naturligvis ikke har kunnet undgå at påvirke forbrugsmønstret. Under og efter første verdenskrig fik cigaretterne deres store gennembrud, og enhver ved, at cigaretterne i dag er en uundværlig ting i mange forbrugeres hverdag.

Specielt på området cigar- og cerutrygning skiller danskerne sig ud fra andre lande, idet vi på dette område har det største forbrug i verden med ca. 250 stk. pr. indbygger. I Holland og Belgien ryges ca. 125 stk. pr. indbygger, USA ca. 47 stk., England ca. 18 stk.

En ryger bruger både sin lugtesans, sin smagssans samt sine øjne, når han ryger,

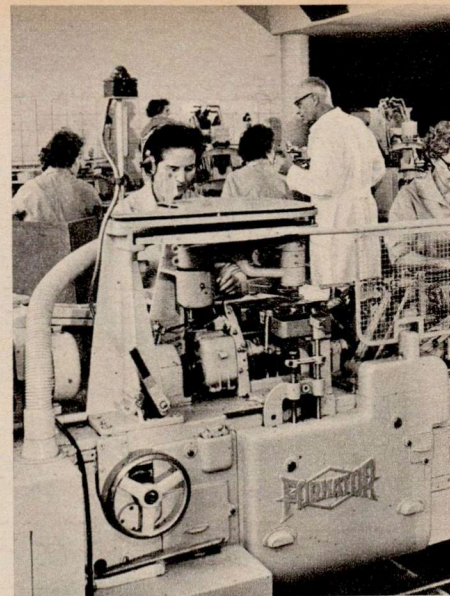
og en ryger nyder at se den lysebrune cigar og vælger ofte mærke ud fra, hvordan produktet ser ud. Rygere i forskellige lande har forskellig opfattelse af, hvilken farve man bør foretrække. I Schweiz er en mørkebrun cigar at foretrække, nogle holder af den helt sorte bræcilcigar. I Holland skal cigaren være lysebrun og helst pudret, dog er denne opfattelse ved at ændre sig noget, idet flere og flere rygere i Holland forlader de pudrede cigarer.

Danske rygere har altid været meget kræsnede med farver og ønsket den lysebrune cigar, og da den kraftige hollandske pudring ikke anvendes her i landet, har danske tobaksfabrikker altid måttet ofre den største omhu med udvælgelse af dæksbladene. Der pudres ganske let af nogle fabrikker her i landet, og såfremt det gøres med tilstrækkelig dygtighed, kan det give produktet et bedre udseende samt en hvidere brand. Det kan diskuteres, hvorvidt en let pudring over indflydelse på cigarens

300 stk. nye dybfrost-containerer til transport af dybfrostvarer

Til afløsning af de såkaldte dybfrostkasser, som man hidtil har anvendt under transport af dybfrostvarer, og hvor holdbarhedstiden for varerne kun var 4 timer, indfører FDB nu nogle nye dybfrostcontainerer, som har en holdbarhedstid på ikke mindre end 24 timer.

FDB har indkøbt 300 stk. containerer, som er udviklet i samarbejde med FDBs ingeniørvirksomhed. Containererne er indgået i transportvirksomheden i juli og august. Dybfrostcontainererne er bygget op efter rullepallesystemet og har et indholdsvolumen på 500 liter. Som materiale er anvendt ekstra slagfast polystyren, og den lave temperatur, der går ned til 25-26 minusgrader, udvikles af urethane-skum, der sprøjtes ind i køleaggregatet som væske.

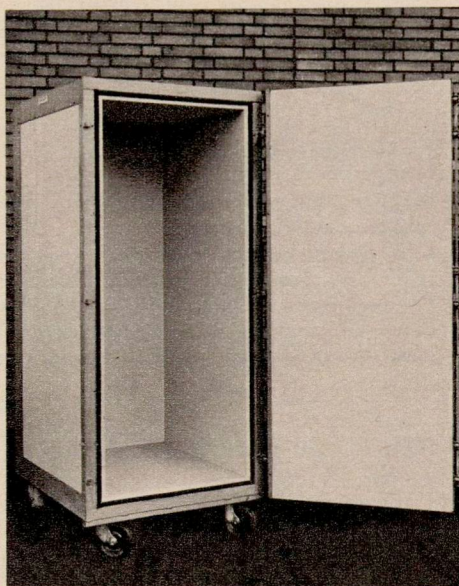
Til venstre en montage med brugsens tobaksvarer, herover får man et indtryk af mekaniseringen i tobaksfabrikken i Esbjerg.

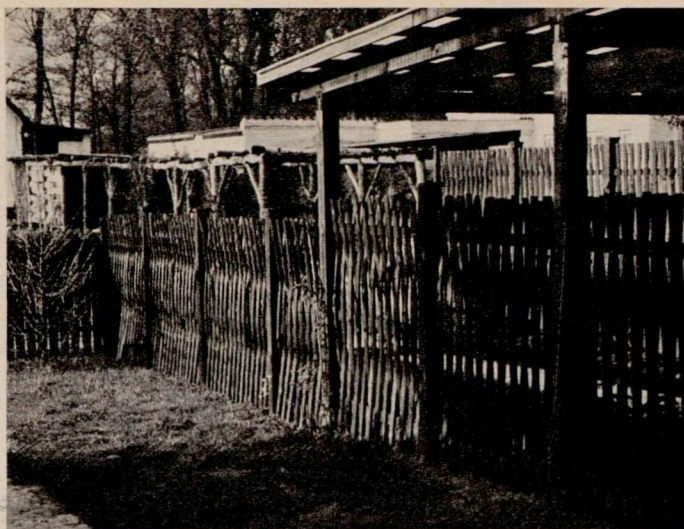
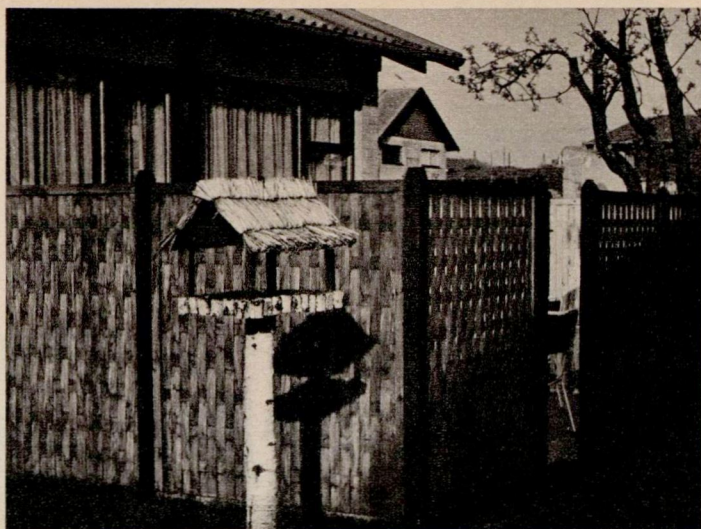
smag, men givet er det, at der stadig vil være en del rygere, der foretrækker det rene produkt.

Sortimentet fra Esbjerg

På cigarfabrikken i Esbjerg laver man produkter, der kan tilfredsstille enhver ryger. Der produceres lige fra den dyre håndrullede Cremavana til de billige massefremstillede cerutter 28 og 30. Som den daglige gode cigar findes der Belinda, Frangancia og Principal. Det gamle kendte Comtesse-avn findes både til cigarer, cerutter og cigarillos, og som særlig god cerut må nævnes Frangancia, der sikkert efter momsens indførelse vil blive et godt mærke for dem, der ikke mere vil ofre en stor cigar på sig selv. Den slanke Monogram cerut vinder stadig større udbredelse.

Esbjerg tobaksfabrik laver også shag-tobak, hvor mærker som Lancaster og Special Blend er blandt de mest solgte i brugsforeningen.

SÅDAN kan man indhegne haven

Forskellige former for havehegn, læskærm og læmætter

I DE senere år er der fremkommet mange smukke former for hegn. Ønsker man at undgå besværet med hækken, kan man f. eks. vælge et billigt trådhegn, som er glimrende til at holde børn og hunde indenfor eller omvendt, men dette hegn giver ikke nogen afskærmning eller læ. En anden type, som grundejeren med held kan anvende, er et hegn af træ, og her er det klogt i alle tilfælde at bruge trykimprægnerede stolper og pæle, da en sådan imprægnering forlænger hegnets levetid ganske betydeligt.

Af særligt velegnede skelhegn kan nævnes nogle hegn, som alle kan fås i brugsen. Der er f. eks. selvbyggerhegnet, som er fremstillet så enkelt, at det kan opstilles af enhver. Dette hegn fremstilles i 3 højder (125 cm, 150 cm og 175 cm) og består af stolper, løsholter (tværgående støttepinde) og lameller. Stolper, der sættes i jorden med 1,5 meters mellemrum, er notede i siderne for indsætning af 3 vandretliggende løsholter. Omkring disse løsholter fletter man så med 5 cm brede og 8 mm tykke lameller. Hele hegnet er trykimprægneret med Boliden K 33 og derefter dyppet i carbolinium for at give det en brun farve. Prisen er for selvbyggerhegnet for de tre højder henholdsvis kr. 39,40, kr. 47,25 og kr. 52,90 pr. løbende meter.

Til læhegn omkring terrasser og lignende eller ved pergolaer, carporte etc. er der flere forskellige slags spånhegn at vælge imellem for grundejeren. Disse spånhegn, der består af en træramme, hvori der er anbragt en flettet flade af 5 cm brede og 4 mm tykke spåner, fås udført i ægte prima mahognitræ, der fremtræder i sin egen smukke rødbrune farve. Denne skærm skal vedligeholdes med farveløs Olitex eller lign.

Spånskærmene leveres også i trykimprægneret fyrretræ eller dypimprægneret fyrretræ. Både fyrretræsskærmene og mahogniskærmene fremstilles i 18 standardstørrelser, men leveres også efter specielle ønsker.

Den mest anvendte spånskærm fremstilles i tre størrelser. Skærmene, der er meget prisbillige, leveres i teakfarve eller trykimprægnerede. En skærm, der måler 120×150 cm koster kr. 42,75.

Af priser kan f. eks. nævnes mahogniskærm 120×150 cm kr. 83,55. En trykimprægneret skærm i samme størrelse koster kr. 79,35 og en dypimprægneret fyrretræskærm ligeledes i samme størrelse koster kr. 75,95.

I det rette miljø kan man med held opstille et læhegn af enten halmmætter eller rømmætter. Men skal et sådant læhegn holde, må man sætte det forsvarligt op, helst med vandrette lægter med ikke over 50 cm mellemrum og helst dobbelt. Det skal forstås således, at man først sætter stolper op, dernæst slår man lægter på, hvorefter man sømmer måtterne på. Tilsidst sætter man så lægter på igen, således, at måtterne kommer til at sidde imellem lægterne. Til lægter kan anvendes 1"×2" træ og til stolperne 3"×3" træ. Rømmætter fremstilles i tre højder, 125 cm, der koster kr. 15,85 pr. løbende m, 150 cm, der koster kr. 16,75 pr. m og 175 cm, der koster kr. 18,00 pr. m.

Halmmætter fremstilles i højderne 125 cm og 150 cm, som koster kr. 5,90 og kr. 7,15 pr. l. m. Endvidere fås en standardmåtte i størrelsen 125×190 cm, som koster kr. 9,60 pr. stk.

I år lanceres en ny trefløjet læskærm. Den består af en midterskærm på 200 cm i længde og 2 sideskærm på hver 100 cm længde. Højden på alle tre fløje er 120 cm. Skærmene er hængslede med galvaniserede hængsler, og der er i fire hjørner anbragt øskner, hvorigennem man kan forankre skærmene til græsplænen med 4 spyd, der følger med skærmene. De er beregnet til at flytte rundt med i haven og kan fås i mahognitræ til en pris af kr. 258,75 eller i en udførelse som den førnævnte skærm i teakfarvet nåletræ, og så er prisen kr. 163,15. Endelig kan den trefløjede læskærm fås med brunimprægneret ramme og ind-

satte rømmætter og koster i denne udførelse kr. 146,25.

Selvom det ikke hører under hegnsmateriale kan vi lige nævne, at man også i brugsen kan købe trykimprægnerede træfliser i størrelsen 60×60 cm samt plantekarme til disse i 60×60×9 cm. Disse fliser og karme er velegnede til nedlægning på terrasser, i solgårde m. v. Træet er trykimprægneret og kan uden videre anvendes som trægulv udendørs og direkte mod jorden. Priserne er for fliserne kr. 15,75 pr. stk. og for plantekarme kr. 9,30 pr. stk.

De opgivne priser er vejledende udsalgspriser.

4 pct. DIVIDENDE i ANVA

Hvide kassekuponer fra Anva for tiden 1/8 1966 til 31/7 1967 kan indsendes til Anva, Vesterbrogade 2 E, København V.

- ✕ For at komme i betragtning
- ✕ ved udbetaling af dividende i
- ✕ år, må kuponer være indsendt
- ✕ inden udgangen af september.

Gyldige til dividendeberegning er endvidere postkvitteringer for indbetalinger til Anva, for samme tidsrum, når disse på bagsiden er påtrykt „Denne kvittering gælder som dividendekupon“.

Udbetaling af 4 % dividende til kunder, der bor i provinsen, sker pr. postanvisning i løbet af november.

Som led i avlen af sygdomsfrie rotter holdes dyrene under konstant observation. Herover vejes nogle dyr. Til højre en fire-fem dage gammel rotte.

En halv million mus og rotter skal passes bedre end noget spædbarn

TO DANSKE dyrlæger, K. E. Møllegaard Hansen fra Havdrup og Carl W. Friis fra Laven starter i år som nogle af de første i Europa en avl af sygdomsfrie forsøgsdyr. De to dyrlæger har i flere år haft opdræt af almindelige mus og rotter, men også på dette felt bliver kravene større og større, og for at imødekomme dem vil Møllegaard Hansen og Friis nu producere garanteret kernesunde mus og rotter.

Hvad enten man kan lide det eller ej, så må hver dag tusindvis af forsøgsdyr lade livet – som led i forsøg og kontrolprøver, der har til formål at frembringe stadig bedre lægemidler.

Biologisk forskning er nemlig kun mulig ved anvendelse af forsøgsdyr. Mens kemikeren i laboratoriet kan støtte sig til stadig mere raffinerede apparaters målinger og registreringer, må biologen stadig anvende forsøgsdyr som vigtigste måle- og registrerings„instrument“.

Det er nødvendigt, at disse dyr reagerer så ensartet som muligt, ligesom vægte og termometre må fungere ens fra gang til gang. Jo længere, forskerne når og des mere indviklede lægemidler, de arbejder med, des mere vigtigt bliver det at udelukke uvedkommende faktorer. Derfor arbejder man over hele verden med at udvikle forsøgsdyr, der er lige så typefaste som f. eks. standardiserede microvægte. De tider er

forbi, da laboratorielederne sendte deres dårligste medarbejdere ned i kælderen for at passe rotterne. Nu søger man med lys og lygte efter kvalificeret personale til dette arbejde – for at få bedre forsøgsdyr. Det er konsekvensen af denne udvikling, de to danske dyrlæger har draget.

En koloni af sygdomsfrie forsøgsdyr startes og videreføres under usædvanlige betingelser, der især stiller krav til en knivskarp hygiejne. Kolonien startes ved kejsersnit, hvorefter ungerne opfødes med pipette i en oppustet plastbeholder, hvor alt er sterilt.

Senere tilføres dyrene gennem foderet visse bakteriestammer, så der opbygges en vis modstandsdygtighed. Ellers ville dyrene dø, blot de blev taget ud af kassen.

Dyrene er dog helt fri for de farlige bakterier og parasitter, så forsøg vil give langt mere nøjagtige resultater end normalt. Ved arbejde med almindelige forsøgsdyr er der altid den risiko til stede, at ukontrollerede sygdomme slår ud.

Noget sådant sker ikke, hvis forskerne anvender sygdomsfrie forsøgsdyr. Og statistikken viser, man kan opnå de samme resultater med 10 sådanne dyr som med 30 almindelige.

Når stammen først er grundlagt, bliver produktionen af forsøgsdyr industrialiseret som på en fabrik. Dyrlæge Møllegaard

Hansen mener således, at en person vil kunne passe opføddningen af 100.000 mus og 100.000 rotter årligt. Han har planer om en årsproduktion på ialt 3-400.000 mus og 200.000 rotter.

Dyrenes pasning omgærdes med et hav af sikkerhedsbestemmelser. Alle forsøgsdyrene lever i virkeligheden fuldstændig isoleret fra omverdenen.

I de afspærrede avlsrum sørger et klimaanlæg for, at den indstrømmende luft afkimes i et filteranlæg, og at temperaturen og luftfugtigheden er konstant.

Alt steriliseres

Alt hvad der bringes ind i dyrehuset steriliseres i en autoklave – undtagen personalet. Det må „nøjes“ med at tage brusebad og skifte tøj og sko. Endvidere bliver de ansatte med regelmæssige mellemrum lægeundersøgt for at konstatere, om de er blevet påført bakterier, som kan skade avlen.

Foder og strøelse og hvad der ellers skal ind i dyrehuset steriliseres ved hjælp af damp i en stor rustfri kasse, hvor der arbejdes med temperaturer helt op til 120 grader. Drikkevandet behandles med klor, og alle redskaber desinficeres i dyppe-tank, før de sluses ind til de følsomme forsøgsdyr.

Havdrup-dyrlægen har i øvrigt planer om på anden vis at sterilisere foderet, der består af skummetmælkspulver, fiskemel, korn

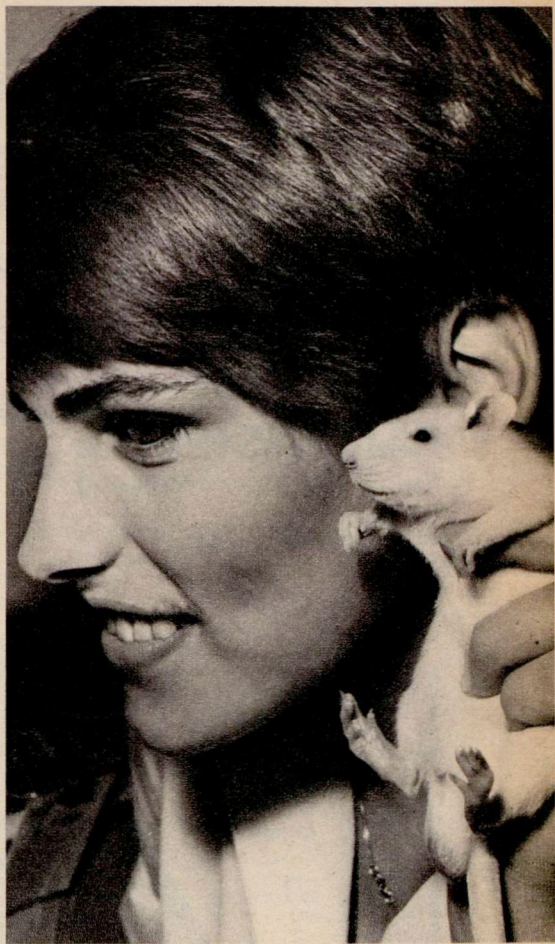

Rotterne lever i bure, og føden er blandt andet sutteflaskers indhold.

Hundrede levende mus i hver kasse, lige klar til at blive sendt afsted.

Der kæles ikke for rotten. Den unge dame lytter efter om den er forkolet.

og torgær. Foreløbig har Møllegård Hansen forhandlet med det private bestrålingsanlæg *Radest*, som for tiden er ved at opføre Nordens første industrielle bestrålingsanlæg i *Herstedøster* ved København. Her vil forsøgsdyrenes foder kunne steriliseres ved hjælp af elektroniske stråler.

Forskere må nøjagtigt kunne definere deres forsøgsdyr-materiale. Det er ikke tilstrækkeligt blot at skrive: forsøget udført på albino-mus. Den hvide farve siger ikke mere om musens kvalitet end den hvide kitel om forsøgslederen.

Der findes sneesevis af stammer – og forskerne stiller ikke så få krav til de ideelle forsøgsdyr. De skal i høj grad kunne „samarbejde“. Hun-dyrene må være gode mødre, der føder store kuld unger efter en kort drægtighedsperiode, de skal have et venligt temperament og et ensartet udseende, kunne spise selv den mest ildelugtende diæt og afsætte urin og gødning i dertil bestemte beholdere.

Venlighed og musik

Til gengæld gør videnskabsmændene sig store anstrengelser for at give forsøgsdyrene et gunstigt miljø at trives i. Man er ikke blind for, at opdræt af mus og rotter også har en psykologisk side. Dyrene skal have ro og venlighed og være kendt med personalet. Det er således blevet konstateret,

at nedgang i fødselstallet, tilfælde af indbyrdes „kannibalisme“ m. m., hyppigt hænger sammen med udskiftninger af personalet.

Nogle steder spiller man endog musik for dyrene. En del forskere hævder nemlig, at mus og rotter yngler bedst under musikledsagelse. En monotom baggrundsmusik, som man hører i supermarkeder, er mest velegnet. Dyrene er forskernes måleinstrumenter – og man skyr intet middel for at gøre disse instrumenter så gode som muligt.

Her hjemme anvendes årligt i forsøgsøjemed ca. en halv million mus og ca. 200.000 rotter. Det nøjagtige behov er for tiden ved at blive undersøgt ved en rundspørge på laboratorier og medicinalfabrikker.

En stor del af de sygdomsfrie mus og rotter – som man endnu ikke er begyndt at anvende i Europa – skal eksporteres, først og fremmest til de andre nordiske lande. Det sker i specielt fremstillede papkasser, der er forsynet med filtre til indfangning af luftens farlige infektionstoffer.

Det største antal forsøgsdyr anvendes til afprøvning af lægemidler. Enhver ny medicin må prøves på dyr, før det prøves på mennesker. Der er meget streng kontrol med denne afprøvning, og sundhedsmyndighederne skyr ingen anstrengelser for at opnå den størst mulige sikkerhed. Som eksempel kan fremføres den såkaldte „kanin-prøve“.

Her tages der tilfældige prøver fra en salgspakning, og forsøgsdyret indsprøjtes 10 gange den helbredende dosis. Kun hos ét af fem forsøgsdyr må der da kunne konstateres en temperaturstigning på højst 0,6 grader. Ellers bliver præparatet ikke frigivet.

Medicinalfabrikkerne fremstiller årligt tusindvis af kemiske stoffer for at finde frem til flere helbredelsesmidler. Trods den omfattende kontrol hænder det alligevel, at farlige præparater slipper ud i handelen. Det bedste eksempel herpå er thalidomid-affæren. Den har medført, at nye præparaters virkninger nu afprøves på *gravide* forsøgsdyr.

Mange kendte stoffer bliver også afprøvet som en ekstra sikkerhedsforanstaltning. F. eks. penicillin. Det fremstilles ved en gæringsproces i store tanke, hvor giftige bakterier måske ved et uheld kan finde trivelsmuligheder. Derfor bliver hver produktionsenhed prøvet på forsøgsdyr.

Der bruges også et stort antal dyr til bestemmelse af sygdomme hos mennesker – og til påvisning af sygdomsproducerende bakterier i fødemidler og industriens råprodukter. Bl. a. benyttes en biologisk test for at sikre, der ikke er pølseforgiftning i madvarer, fortrinsvis pølser, røgede skinker, saltet kød eller i dårligt behandlet konserver.

Et eventyrligt tilbud

22 ØNSKEBØGER
10 kr

ved modtagelsen
og 10 kr. om måneden

Hele samlingen 231,- kr., indbundet i
smukke, solide hel-lanellbind

FANTASIPRIS:

Kun 10,50 kr. pr. indb. bog

Ren realisationspris –
kun så længe lager haves

Vælg selv:

Hvis De allerede har nogle af bøgerne, kan De bedre vurdere deres høje kvalitet – og kan alligevel få glæde af tilbuddet, da De kan udskyde indtil 10 bøger og dog få resten leveret på samme gunstige vilkår.

Se franko-kuponen i hjørnet

Formindsket gengivelse

Hver bog
måler
20 x 12½
cm

1) Jean-Paul Sartre: **RETTERGANG**. Enormt spændende, aktualiserende beretning om opgøret med en diktator, som sættes for retten af sine medsamsvorne.

2) Aksel Sandemose: **VIPYNTER OS MED HORN**. Sandemoses bedste søroman – fantastisk fængslende beretning om søfalks kærlighed og barske strid.

3) W. Somerset Maugham: **LYDIA**. Mesterfortællerens overraskende og bevægende roman om en ung englænder på forbudte veje i Paris.

4) Nevil Shute: **PÅ STRANDEN**. Den ypperlige forfatters advarende fremtidsroman om tiden efter den sidste, ødelæggende atomkrig er smuk og vemodig i al sin gru.

5) Sigurd Hoel: **SYNDERE I SOMMERSOL**. Vidunderlig morsom bog om glad ungdom på fordomsfri ferie i skærgården.

6) James Hilton: **TABTE HORIZONTER**. Den berømte eventyr- og kærlighedsroman om drømmelandet bag de blå bjerge, hvor alt er forudset undtagen elskovs fristelser –

7) Jens Kruse: **MIN KONE SIDDER PÅ KASSEN**. Spillende munter beretning om den glade livskunstners opsigtsvækkende tog ned gennem Europa med bil, kone og venner.

8) Jens Kruse: **SÅDAN ER ROM ... OGSÅ**. Den strålende fortæller fortsætter sine rejseeventyr – og skildrer samtidig Rom, som ingen før har gjort det.

9) Nevil Shute: **FORMYNDEREN**. Betagende roman om en djærv og dristig vovehals på verdensomspændende jagt efter en lille piges forsvundne arv.

10) Berge Madsen: **UNG VIN**. En af dansk litteraturens mest opsigtsvækkende skildringer af provins-ungdom – afslørende og oprethende.

11) Marcel Aymé: **DEN GRØNNE HOPPE**. Den berømte skæmteroman om fransk livsglæde og lystig erotik er stærk og dristig, men ikke til at stå for.

12) Flemming B. Muus: **INGEN TÆNDER ET LYS**. Den danske faldskærmschef fra besættelsen fortæller frit om sine fantastiske oplevelser med dumdristige sabotørkamrater.

13) Antoine de Saint-Exupéry: **KRIGSFlyver**. En helt usædvanlig roman med højspændt dramatik i lufrummet i dagene omkring Frankrigs fald. Saint-Exupéry var selv med ...

14) Stefan Zweig: **EN FANTASTISK NAT**. Den blændende forfatters atmosfærefyldte bog om mennesker i skæbnens vold.

Jeg bestiller herved med 5 dages returret:
ØNSKEBØGERNE
☐ Alle 22 bd. til den annoncerede billigpris kr. 231,-
☐ Alle bind undtagen nedenstående, pris iflg. tilbud kr. 10,50 pr. bind (benyt nummerfortegnelsen – højst 10 bind kan udelades).

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

- ☐ Kontant, franko levering.
☐ Med 51,- kr. i udbet. og resten i 6 rater à 30,- kr. pr. måned, franko levering.
☐ Med 10 kr. i udbetaling og resten i rater à 10 kr. pr. måned. Porto tillægges.

Ved ratesalg sker købet i henhold til lov om ratesbetingelser, således at ejendomsretten først overgår til køberen, når alt er betalt.

Navn: _____

Stilling: _____

Adresse: _____

Gerne gennem boghandler: _____

Reserveret postvæsenet

SAM. 15/B - 67.

Frankopost
Bogbestilling

Postbesørges
ufrankeret
(modtageren
betaler
portoen)

893

FORLAGENE

Afd. for
Ønskebøgerne
Løvstræde 8, IV
København K.

ØNSKE- BØGERNE

Netop de bøger,

De ønsker at læse

... af de forfattere,

De ønsker at kende

ØNSKEBØGERNE er årets bedste bogtilbud til Dem!

Hver eneste af de 22 bøger er valgt blandt vor tids allerbedste forfatters mest populære bøger trykt i kæmpeoplæg, læst og diskuteret af titusinder af begejstrede læsere. Nu bliver de Deres – nemt og bekvemt og uden besvær – for kun 10 kr. pr. måned.

UFORKORTEDE UDGAVER OVER 5000 SIDER

Prisen er et eventyr for sig: Kun 231,- kr., dvs. 10,50 kr.

pr. elegant lanell-indbunden bog med ægte
guldtitler, trykt på godt papir med
smuk typografi.

15) Nevil Shute: **REGNBUEEN OG ROSEN**. En utrolig redningsdåd udøves under livsfarlige omstændigheder – og en indtagende kærlighedshistorie følger i dens spor.

16) Henrik Lind: **EFTER KONSULTATIONSTID**. Lunerig og klog beretning om en læges liv og færden blandt patienterne. En dejlig bog, som er blevet en moderne klassiker.

17) Eric Linklater: **SOLDATEN ANGELO**. Angelo er rystende angst, når det gælder krudt og kugler, men en helt, når det drejer sig om vin og elskov. Læs og læ!

18) George Orwell: **KAMMERAT NAPOLEON**. Bidende satire over de samfund, »hvor alle er lige – men nogle dyr er mere lige end andre«. En genistreg i vor tids litteratur.

19) Sigurd Hoel: **EN DAG I OKTOBER**. Nervepirrende præmieroman om eneren fru Ravn, som af naboernes ondskab og sladder drives ud over den yderste grænse.

20) W. Somerset Maugham: **SYV SHORT STORIES**. »Til at juble over« skrev pressen i anledning af denne glimrende samlings udgivelse på dansk. Simpelt hen Somerset Maughams bedste.

21) Daphne du Maurier: **SYNDEBUKKEN**. Kvaldspændende historie om en dobbeltgængers eventyr som fallerlet fabrikant med flere elskerinder og hemmelighedsfulde affærer.

22) Aksel Sandemose: **ALICE ATKINSON OG HENDES ELSKERE**. Romanen udspringer dels i Secret-service-kredse i London, dels bag fjendens linjer, hvor en faldskærmssoldat er havnet. Mystik, mord og – kærlighed.

GARANTI:

Tilfreds – eller
pengene tilbage –
det er vort princip!
De kan inden for 5 dage
frit returnere bøgerne i
uskadt stand og få Deres
udlæg godtgjort.

Kun våbenhvile i

„JORDEMODER-KRIGEN“

Et af samfundets nøgleerhverv - jordemødrenes - har i det sidste års tid været præget af en strid, som i lokale områder har ført til noget, der kunne minde om arbejdsnedlæggelse blandt de privat praktiserende jordemødre. I artiklen her fortælles om baggrunden for denne konflikt, der når som helst kan blusse op igen, næsten hvor det skal være...

I DET sidste års tid er en „jordemoderstrid“ med mellemrum dukket op forskellige steder i landet. Den startede på Silkeborg-egnen, hvor der har været røre flere gange siden, andre jyske byer fulgte senere efter. Vordende mødre har haft ekstra urolige timer med bekymring for, om de, når tidens fylde kom, kunne få den jordemoder, de havde valgt. Hun var pludselig rejst på ferie på ubestemt tid...

Alle blev dog hjulpet. Nye små kom til verden med den bistand, som nu en gang hører sådanne begivenheder til. Men skønt der hidtil er fundet en ordning lokalt, er striden ikke bilagt. Den kan blusse op igen.

ENSARTET UDDANNELSE

Hvorfor er der opstået en sådan „jordemodersag“? For at forstå det, må man gøre sig klart, at jordemoderstanden (bortset fra dem, der har valgt en fast klinik- eller hospitalsgerning), består af distriktsjordemødre og privat praktiserende jordemødre. Striden står udelukkende mellem den sidste gruppe og de kommunale og amtskommunale myndigheder. Når folk i almindelighed har vanskeligt ved at forstå, hvad der er uenighed om, hænger det blandt andet sammen med en indgroet forestilling om, at en distriktsjordemoder er en overordnet person, leder i et

område, hvor hun har et efter befolkningstætheden større eller mindre antal „almindelige“ jordemødre under sig – og som sådan må hun også nok have en bedre uddannelse...

Det er imidlertid et forkert billede af forholdene.

Lad os begynde med det sidste: Der er ikke og har aldrig været mere end én jordemodderskole i Danmark. Den er tilknyttet Rigshospitalet i København, og dér får alle jordemødre en ensartet uddannelse – uanset hvilken arbejdsplads de senere måtte vælge.

At nogle har titel af distriktsjordemoder er en ordning af meget gammel dato. Den indførtes i sin tid for at sikre en egn jordemoderassistance. Myndighederne inddelte landet i så mange distrikter, at enhver lille flække måtte betragtes som dækket. Det drejede sig om store områder. Ude på landet kunne der jo dengang være meget langt til naboen, og datidens distriktsjordemødre kom ofte ud for rystende oplevelser, når de i nattens mulm og mørke – børn har jo en mærkværdig tendens til at ankomme efter solnedgang – blev hentet ud i hestekøretøj.

STRIDENS ARSAG

I takt med udviklingen er flere distrikter blevet delt, men den større befolkningstæthed i de deciderede landområder og købstædernes hastige vækst førte med sig, at

nogle jordemødre tog chancen og slog sig ned som privat praktiserende. I dag er der omtrent lige mange af hver kategori.

Udviklingen har også ført med sig, at fødsler i stadigt stigende antal foregår på sygehuse, hvor det offentlige, stat eller kommune, har indrettet specielle fødeafdelinger. De strabadserende ture ud i det mørke land hører fortiden til.

På fødeafdelingerne arbejder distriktsjordemødre og privat praktiserende side om side – i bedste forståelse og godt kammeratskab. Det finder begge parter ganske naturligt, men de „rebelske“ privat praktiserende jordemødre er utilfredse med, at de ikke får samme betaling for det samme arbejde. Det er stridens årsag.

Den, der er blevet betænkt med et nyt familied medlem, skal af med det samme beløb for hjælpen – uanset om det er til en distriktsjordemoder eller en privat praktiserende.

For distriktsjordemoderen gælder imidlertid, at hun er kommunalt eller amtskommunalt ansat og som sådan får en grundløn, tilskud til instrumenter og telefon samt huslejetilskud eller tjenestebolig stillet til rådighed. I en gennemsnitspraksis betyder det, at en distriktsjordemoder får cirka 100 procent mere for sit arbejde, hedder det i de privat praktiserendes argumentation.

De privat praktiserende, der helt for egen regning og risiko oparbejder en praksis, finder, at der i det gældende løn- og honorarsystem ligger en skævhed, som myndighederne må rette! De foreslår problemet løst ved, at kommune eller amt, alt efter om det gælder en købstad eller et landdistrikt, yder den privat praktiserende et grundbeløb svarende til distriktsjordemoderens faste vederlag. Ganske forståeligt ønsker de ikke at „ramme“ kollegerne i distrikt-stillingerne, og der er da, som allerede nævnt, heller ikke på nogen måde uenighed mellem de to kategorier af jordemødre. Tværtimod giver Den almindelige danske Jordemoderforening, der omfatter alle, uanset virkefelt, fuld støtte til de privat praktiserendes ønsker, som efterhånden har fået karakter af direkte krav.

Loven åbner mulighed for den af de privat praktiserende foreslåede løsning. De steder, hvor si-

tuationen har været tilspidset, har myndighederne imidlertid slået sig i tøjret i første omgang, og med løfter om undersøgelse og behandling af spørgsmålet er forholdene gledet så meget i lave, at de ferierende jordemødre har genoptaget deres virksomhed, men det må forudses kun at være en stakket frist, og at striden hurtigt kan blusse op påny.

MANGLENDE PLANLÆGNING

Der er ikke mangel på jordemødre, og det kan heller ikke siges, at der bliver uddannet for mange, omkring 30 årligt. Det er „fordelingen“, det er galt med. Her – som på så mange andre områder – er det planlægning, der mangler.

Jordemoderforeningen har spurgt professor E. Brandstrup, lederen af jordemodderskolen, hvor mange fødsler han vil betragte som forsvareligt for en jordemoder. Mellem 10 og 200 om året, når det drejer sig om en by, hvor der ikke skal bruges særlig megen tid til kørsel, lod svaret. De fleste privat praktiserende har flere, og det er de nødt til for at eksistere på det nuværende grundlag, hedder det i argumentationen for en nyordning. Og det er forkert, for det kan gå ud over patienterne. De fødende har krav på den bedst mulige assistance og kan ikke være tjent med en jordemoder, der kommer lige fra den ene barselsstue til den anden.

Der føres i sommer flere steder forhandlinger mellem de lokale myndigheder og de privat praktiserende. I et par kommuner er forholdene ordnet ved, at den private praksis er omdannet til distriktsjordemoder-stillinger, og i andre kommuner synes der at være gode muligheder for en lignende ordning. Dette lapperi på steder, hvor der er størst oprørstrang, er dog hverken de lokale myndigheder eller jordemødrene tilfredse med. Begge parter vil foretrække en løsning, der er generel for hele landet – gerne med den forældede distrikts-ordning erstattet af en ny inddeling af områder.

Det første skridt hertil er taget. For halvandet år siden nedsattes et udvalg med repræsentanter for Indenrigsministeriet, kommuner, amter og jordemødre, der skal søges at finde frem til en ordning. Det er næppe ukendt, at sådanne udvalg ikke rider samme dag, som de sadler. Dette trådte sammen første gang i marts i år! Efter et stadigt pres fra jordemoder side er der dog i de følgende måneder holdt indtil flere møder, men det må formodes, at der er lang vej igen, før et forslag kan ventes. ep.

Frokosthygge ...
 - velsmag ... friskhed ... datomærkning
 »køleskabsvenlig« konsistens ... nyt ind-
 bydende 400 g bæger ... sund madglæde
 ... Karen Koks Plantemargarine!

Emballage-
 Emprix 67

BRUGSEN